

EI R2010:06

Löpande kostnader i förhandsregleringen

- grundprinciper vid beräkning

Energimarknadsinspektionen
Box 155, 631 03 Eskilstuna
EnergimarknadsinspektionenR2010:06
Författare: Semira Pandur
Copyright: Energimarknadsinspektionen
Rapporten är tillgänglig på www.ei.se
Tryckt i Eskilstuna 2010

Förord

Energimarknadsinspektionen (EI) är tillsynsmyndighet över marknaderna för el, naturgas och fjärrvärme. Detta innebär bland annat att EI granskar skäligheten i elnätsföretagens avgifter för överföring och anslutning av el. Denna granskning har hittills skett i efterhand.

Den 16 juni 2009 beslutade riksdagen om ändringar i ellagen (1997:857) som innebär att elnätarriffernas skälighet ska övergå till att granskas på förhand. Detta innebär i huvuddrag att EI från och med år 2012 kommer att besluta hur stora elnätsföretagens intäkter får vara genom en så kallad intäktsram för en fyraårsperiod.

Mot bakgrund av detta lämnar EI denna rapport som anger vilka uppgifter EI avser lägga till grund för bedömning av vad som är en skälig löpande kostnad i nätverksamhet. EI beskriver också de metoder som EI avser använda för att fastställa en skälig löpande kostnad för den första tillsynsperioden. EI avser redovisa ytterligare en rapport om löpande kostnad under första halvåret 2010.

Eskilstuna, april 2010

Yvonne Fredriksson
Generaldirektör

Semira Pandur
Analytiker

Innehåll

1	Sammanfattning	6
2	Inledning	7
2.1	Bakgrund	7
2.2	Syfte	8
2.3	Avgränsning	8
2.4	Arbetsätt	8
2.5	Övrigt arbete inom förhandsregleringen.....	9
2.6	Fortsatt arbete	9
3	Beräkning av löpande kostnader i elnätsverksamhet	10
3.1	Legala förutsättningar för att beräkna intäktsramar	10
3.2	Tidigare utredningar	14
3.3	Löpande kostnad i tidigare reglering av nättariffer	15
3.4	Skälig löpande kostnad under första tillsynsperioden	17
3.4.1	Huvudprincip	17
3.5	Metoder för att beräkna en löpande påverkbar kostnad	18
3.5.1	Basåren behöver fastställas	19
4	Definition och redovisning av löpande kostnader.....	21
4.1	Allmänt om redovisning av uppgifter	21
4.2	Löpande kostnader ska utgöras av kostnader i nätverksamhet	21
4.3	Poster i resultaträkningen för beräkning av en löpande kostnad	22
4.3.1	Råvaror och förnödenheter (RR73120)	23
4.3.2	Handelsvaror (RR73120)	23
4.3.3	Övriga externa kostnader (RR73130).....	23
4.3.4	Personalkostnader (RR73140).....	24
4.3.5	Jämförelsestörande poster (RR 73170).....	24
4.3.6	Övriga rörelsekostnader (RR73180).....	25
4.3.7	Totalt kostnader för transitering och inköp av kraft (RR7320)	25
4.3.8	Sammanfattning	28
4.3.9	Justering med hänsyn till aktiverat arbete för egen räkning m.m.....	29
4.4	Justeringar av och tillägg till posterna i resultaträkningen	29
4.4.1	Hyra/leasingkostnader för sådana tillgångar som reglermässigt ska hanteras som anläggningstillgångar	30
4.4.2	Nätföretaget hyr en anläggning som ska ingå i kapitalbasen - drift och underhållskostnader är inkluderade i hyran	30
4.4.3	Kapitalkostnad ska i vissa fall redovisas som en löpande kostnad	32
4.4.4	Avbrottsersättning för avbrott överstigande tolv timmar.....	34
4.4.5	Kostnader för överliggande nät mm.	34
4.5	Specifika frågor	35
4.5.1	Forskning och utveckling.....	35
4.5.2	Kostnader för mark.....	35
4.5.3	Smarta mätare.....	36
4.5.4	Företag som helt eller delvis saknar historiska löpande kostnader att redovisa	37

5	Sammanställning av uppgifter för beräkning av löpande kostnader	38
5.1	Uppgifter för att fastställa de påverkbara kostnader som ska minskas med effektiviseringskrav	38
5.2	Undantag – påverkbara kostnader utan effektivisering.....	39
5.3	Löpande opåverkbara kostnader	39
	Referenslista.....	41
	Bilaga 1.....	42
	Bilaga 2.....	43

1 Sammanfattning

I denna rapport presenteras de uppgifter som EI avser att utgå från vid beräkning av en löpande kostnad i förhandsregleringen av elnätsföretagens tariffer för perioden 2012-2015. Med löpande kostnad avses i huvudsak sådana kostnader som inte betraktas som kapitalkostnad i regleringen.

I rapporten beskrivs vilka löpande kostnader i elnätsverksamhet som ska anses påverkbara respektive opåverkbara för elnätsföretagen i första tillsynsperioden. För att beräkna en skälig löpande påverkbar kostnad bedömer EI att det är rimligt att utgå från varje enskilt företags historiska kostnader. De år som EI anser ska utgöra "basår" vid beräkningen är åren 2006 - 2009. Uppgifterna om sina ekonomiska förhållanden för denna period har elnätsföretagen i huvudsak redan lämnat in till EI i s.k. årsrapporter för nämnda år. De poster i årsrapportens resultaträkning som kommer att ligga till grund för beräkningen utgörs av handelsvaror, råvaror och förnödenheter, övriga externa kostnader, personalkostnader, jämförelsestörande poster och övriga rörelsekostnader. Vidare beskrivs vilka justeringar av dessa poster som måste göras vid beräkningen.

Exempel på sådana justeringar är:

- justeringarna som görs med anledning av att vissa företag hyr anläggningstillgångar som ingår i kapitalbasen och därmed reglermässigt utgör kapitalkostnader
- justeringarna som görs med anledning av att vissa redovisningsmässiga kapitalkostnader, dvs. kostnader för tillgångar som företag äger men som inte ingår i kapitalbasen utgör reglermässiga löpande kostnader.

De påverkbara kostnaderna kommer att åläggas effektiviseringskrav alternativt blir föremål för viss schablonisering. Detta utvecklas i en kommande rapport avseende löpande kostnader.

De kostnader som EI bedömt som opåverkbara i första tillsynsperioden ska prognostiseras av företagen och efter tillsynsperioden stämmas av mot verkligt utfall. EI anser att de historiska uppgifterna avseende dessa kostnader kan utgöra en rimlig utgångspunkt vid beräkningen av prognosen.

2 Inledning

2.1 Bakgrund

Riksdagen beslutade den 16 juni 2009 att ersätta nuvarande bestämmelser om nättariffers skälighet med en s.k. förhandsprövning av nättarifferna. Lagen (2009:892) om ändring i ellagen (1997:857) innebär att EI under 2011 ska besluta om så kallade intäktsramar för samtliga elnätsföretag utom stamledning. När det gäller stamledning ska EI istället lämna ett förslag på intäktsram men beslutet fattas av regeringen.¹ Första tillsynsperioden avser åren 2012 -2015.

Regeringen uppdrog den 26 februari 2009 åt Energimarknadsinspektionen att lämna förslag till de förordningsbestämmelser som bör meddelas för att elnätsföretagens intäktsram ska kunna beräknas inom ramen för en ny tariffreglering där nätföretagens tariffer fastställs på förhand.²

Energimarknadsinspektionen redovisade uppdraget till regeringen den 1 oktober 2009 genom rapporten *Förhandsreglering av elnätsavgifter – principiella val i viktiga frågor*.³ I rapporten redovisades grundprinciperna för hur en intäktsram kan beräknas, däribland en översiktlig metod för hur löpande kostnad kan beräknas vid fastställande av en intäktsram.

Regeringen avser under april 2010 besluta om kompletterande bestämmelser i en förordning om beräkning av intäktsram. Förordningen utarbetas för närvarande inom Regeringskansliet. Förordningen kommer sannolikt att precisera vad som ska avses med anläggningstillgångar i nätverksamheten och principer för värdering av dessa anläggningar.

Förordningen kommer inte att innehålla några bestämmelser om hur löpande kostnader i elnätverksamhet ska beräknas eftersom regeringen i dagsläget saknar ett sådant bemyndigande. Bestämmelserna i förordningen kommer dock indirekt att ge viss vägledning om förordningen preciserar vad som utgör sådana tillgångar som ska ligga till grund för beräkning av en skäligen kapitalkostnad. I denna rapport antas definitionen av anläggningstillgång motsvara den definition som föreslagits av EI i rapporten *Förhandsreglering av elnätsavgifter – principiella val i viktiga frågor*. Övriga skäligen kostnader vid fastställande av intäktsramar i nätverksamhet får härigenom betraktas som löpande kostnader. EI inväntar att regeringen ska bemyndiga EI att meddela vissa kompletterande föreskrifter till 5 kapitlet i ellagen (1997:857). Det innebär bl.a. att EI av allt att döma får meddela närmare föreskrifter om hur en ansökan om intäktsram ska vara utformad liksom vilka uppgifter som ska samlas in från nätföretagen.

¹ Se vidare 5 kapitlet i ellagen

² Regeringsuppdrag, dnr 00-09-101222

³ Energimarknadsinspektionen, *Förhandsreglering av elnätsavgifter – principiella val i viktiga frågor* (E/R2009:09)

2.2 Syfte

Under 2009 och 2010 har EI bedrivit ett flertal projekt för att utveckla de tillsynsmetoder som EI avser använda för att kunna fastställa intäktsramar för samtliga nätföretag.

Med detta projekt har Energimarknadsinspektionen haft två syften:

- att redovisa de uppgifter som EI avser lägga till grund för en skälig löpande kostnad samt
- att ta fram metoder och instruktioner för beräkning av en skälig löpande kostnad för den första tillsynsperioden i enlighet med regelverket om förhandsreglering av elnätstariffer.

I denna rapport redovisas vilka uppgifter EI avser utgå från vid beräkning av en skälig löpande kostnad samt huvuddragen i EI:s metod för att beräkna en löpande kostnad vid fastställande av en intäktsram.

EI avser under maj månad 2010 presentera den fortsatta metodutvecklingen i en rapport om löpande kostnader. EI avser presentera rapporten under maj månad 2010.

2.3 Avgränsning

I denna rapport redovisar EI bl.a. beräkningsmetoder för löpande kostnader för region- samt lokalnätsföretag vid fastställande av en intäktsram. Metoderna kan dock i allt väsentligt användas för bedömning av en skälig löpande kostnad för stamledning.

2.4 Arbetssätt

Arbetet har utförts av en projektgrupp hos EI som har bestått av Göran Ek (tom 30 september 2009), Herlita Bobadilla Robles (from 1 oktober 2009) och Semira Pandur (from 1 augusti 2009). Projektgruppen har löpande under arbetets gång inhämtat synpunkter från två externa referensgrupper, Svensk Energis expertgrupp för operativa kostnader samt en referensgrupp med representanter från elnätsföretagen, kundorganisationer och andra myndigheter.⁴

Som en del i utredningsarbetet har projektgruppen genomfört fem företagsbesök, Eskilstuna Energi & Miljö Elnät AB (1/12-09), Hofors Elverk (13/10 – 09), Österlens Kraft AB (20/10 – 09), Ålem Energi AB (21/10 – 09) och Töre Energi ekonomisk förening (23/10 – 09). Projektgruppen har presenterat sitt arbete vid tre seminarier, Bäst i Klassen (Stockholm 15/10), Elinorr (Söderhamn 14/1 2010) och Norra Elnätsgruppen (Boden 22/10-09).

⁴ Deltagare framgår av bilaga 1

På uppdrag av EI har Sweco Energuide AB genomfört en pilotstudie med syfte att utvärdera de metoder, instruktioner och mallar som EI tagit fram inom ramen för projektet (dnr 2009–102447). Pilotstudien redovisas i korthet i bilaga 2.

Förutom de ovannämnda externa referensgrupperna har en intern referensgrupp inom EI beretts tillfälle att lämna synpunkter på rapporten.

2.5 Övrigt arbete inom förhandsregleringen

Parallellt med arbetet att ta fram metoder för att beräkna löpande kostnader i nätverksamheten genomför EI flera andra projekt med anknytning till beräkning av löpande kostnader, exempelvis:

- Utarbetande av föreskrifter och allmänna råd
- Framtagande av index för uppräknig av löpande kostnader.

EI har uppdragit åt Statistiska Centralbyrån (SCB) att ta fram en index som motsvarar prisutvecklingen för de kostnadslag (resurser och komponenter) som elnätsverksamheten använder. Indexet ska visa prisutvecklingen dels totalt för elnätsverksamhet, dels uppdelat i påverkbara respektive icke-påverkbara löpande kostnader samt kapitalkostnader. Ett sådant index kan användas för att räkna upp löpande kostnader med hänsyn till prisutvecklingen. SCB:s arbete beräknas vara färdigt under maj månad 2010.

2.6 Fortsatt arbete

EI avser att publicera ytterligare en rapport avseende löpande kostnad under maj månad 2010.

3 Beräkning av löpande kostnader i elnätsverksamhet

3.1 Legala förutsättningar för att beräkna intäktsramar

I juli 2009 beslutade riksdagen om att införa förhandsreglering av elnätstariffer.⁵ Bakgrunden och syftet till detta går att läsa bl.a. i propositionen Förhandsreglering av elnätstariffer⁶.

I detta avsnitt återges kortfattat de bestämmelser i Lag (2009:892) om ändring av ellagen (1997:857) som anger grunden för hur en intäktsram ska beräknas.⁷

Enligt 5 kap. 6 § ska en intäktsram täcka skäligen kostnader för att bedriva nätverksamhet under tillsynsperioden och ge en rimlig avkastning på det kapital som krävs för att bedriva verksamheten (kapitalbas).

Enligt 5 kap. 7 § ska hänsyn tas till kvaliteten i nätkoncessionshavarens sätt att bedriva nätverksamheten när intäktsramen bestäms. En sådan bedömning kan medföra en ökning eller minskning av vad som anses vara en rimlig avkastning på kapitalbasen.

Enligt 5 kap. 8 § ska som skäligen kostnader för att bedriva nätverksamheten anses kostnader för en ändamålsenlig och effektiv drift av en nätverksamhet med likartade objektiva förutsättningar.

Den bestämmelse som blir styrande för bedömningen av vad som utgör skäligen löpande kostnader i elnätsverksamheten är därmed 5 kap. 8 § ellagen.

I förarbetena⁸ anges bl.a. följande:

”I de alla flesta fall torde det följa av sammanhanget om en kostnad som företaget har ska betraktas som en sådan löpande rörlig eller fast kostnad som ska beaktas vid beräkning av en skäligen kostnad i nätverksamheten. De mer omfattande kostnadsposterna torde vara kostnader för drift och underhåll, kostnader för att ha nätet anslutet till överliggande nät, olika kundspecifika kostnader såsom kostnader för mätning och fakturering samt kostnader för nätförluster. Intäktsramen ska täcka skäligen kostnader för att bedriva nätverksamheten. Det betyder att det inte nödvändigtvis är nätföretagets faktiska kostnader som ska tas upp vid beräkningen. Ett nätföretag som har onödigt höga kostnader på grund av ett sämre sätt att bedriva sin verksamhet bör inte kunna föra dessa kostnader vidare till kunderna genom nättarifferna. Det är också rimligt att regleringen har en sådan

⁵ Lag (2009:892) om ändring av ellagen (1997:857)

⁶ Regeringens proposition 2008/09:141, Förhandsprövning av nättariffer

⁷ Bestämmelserna återfinns i 5 kapitlet ellagen (1997:857) som trätt i kraft den 1 januari 2010

⁸ Regeringens proposition 2008/09:141, s. 65

utformning att nätföretagen får incitament att minska sina påverkbara kostnader över tiden.”

Det innebär i princip att beräkningen av löpande kostnader inte tar sin utgångspunkt i elnätsföretagets faktiska kostnader för tillsynsperioden utan snarare i vilka kostnader som ett effektivt elnätsföretag kan antas ha.

Av propositionen⁹ framgår vidare att om ”...utgångspunkten för beräkningen av t.ex. kapitalbasen skulle vara ett nuanskaffningsvärde respektive ett sådant åldersjusterat nuanskaffningsvärde som Energinätsutredningen har föreslagit, kommer regleringsmodellen att bygga på ett helt nytt nät för samtliga nätföretag respektive nätföretag vars elnätstillgångar har varierande ålder. I det förstnämnda fallet är det inte lämpligt att utgå från nätföretagets verkliga kostnad i verksamheten när sådana kostnader med stor sannolikhet är avhängiga av tillgångarnas verkliga ålder. Exempelvis torde drift och underhållskostnader variera med elnätets ålder.”

Ovanstående innebär enligt EI att det finns anledning att anpassa metoden för beräkning av skäliga löpande kostnader till hur den övriga tillsynsmetoden är utformad. I det här fallet avser EI utgå från en real annuitet.

I propositionen¹⁰ utvecklas vidare vad som är att betrakta som skäliga löpande kostnader: ”Grovtt sett kan löpande kostnader i nätverksamhet delas in i påverkbara kostnader, t.ex. drifts- och underhållskostnader och icke-påverkbara kostnader. Sådana kostnader som företagen inte kan påverka bör kunna betraktas som skäliga i sin helhet. När det gäller sådana kostnader som kan påverkas bör rimligen endast kostnader för en ändamålsenlig och effektiv drift av en nätverksamhet anses skäliga. Vid bedömningen av om en nätverksamhet bedrivs under ändamålsenliga och effektiva former bör utgångspunkten för jämförelsen vara företag som bedriver verksamheten under likartade objektiva förutsättningar. Hänsyn kan således behöva tas till att de enskilda nätföretagen verkar under olika objektiva förutsättningar. Så kan exempelvis nätföretag som bedriver verksamhet i kustlandskap i flera fall antas ha andra förutsättningar än företag med verksamhet i inlandet. För vissa typer av kostnader kan det i stället vara motiverat att ha samma kostnadsnorm eller effektivitetskriterier.”

Lagstiftaren förutsätter därmed att de löpande kostnaderna ska åsättas någon form av effektivitetskrav. Vid utformning av dessa effektivitetskrav eller normer ska utgångspunkten vara att företagen ska jämföras med andra företag som bedriver verksamhet under likartade objektiva förhållanden.

Av propositionen¹¹ framgår vidare att ur ”...administrativt perspektiv och för att göra regleringen någorlunda enkel får det accepteras att nätföretagen inom en grupp avviker sinsemellan. Det ligger i regleringens natur att vissa förenklingar och schabloniseringar måste tillåtas. Det bör ligga på nätmyndigheten att bestämma hur kostnadsnormer eller effektivitetskriterier ska utformas i detalj. I att en effektiv drift ska utgöra normen bör ligga att normkostnaden är lägre än genomsnittskostnaden för berörda nätföretag. En sådan ordning som nu föreslås

⁹ Regeringens proposition 2008/09:141, s. 65

¹⁰ Regeringens proposition 2008/09:141, s. 65

¹¹ Regeringens proposition 2008/09:141, s. 65

kommer i praktiken att medföra att nätmyndigheten måste upprätta en kostnadsnorm eller utarbeta effektivitetskriterier till vilka samtliga eller det enskilda nätföretagets faktiska kostnader relateras. Den slutliga utformningen får fastställas i praxis.”

Lagstiftaren har därmed förutsatt att det kommer att behöva göras vissa förenklingar för att normer ska kunna utarbetas. En följd är också att ett elnätsföretag som bedriver sin verksamhet mindre effektivt än företag med likartade förutsättningar sannolikt inte kommer att få sina faktiska kostnader täckta av intäktsramen. I realiteten kan avkastningen i så fall bli lägre i verksamheten än den som EI beräknat. Det omvända gäller också i det fall ett nätföretag bedriver sin verksamhet mer effektivt än kostnadsnormen. I så fall är det rimligt att nätföretaget får tillgodogöra sig ett mervärde.

Det förutsätts att sådana företag som är mer effektiva än andra företag också ska kunna öka sin avkastning i verksamheten. Av propositionen¹² framgår att nätföretaget då kommer ”...att kunna öka sin avkastning i verksamheten. Detta i sin tur ger incitament till nätföretaget att pressa sina kostnader, vilket är positivt från ett samhällsperspektiv. För att också effektivitetsvinster ska komma kunderna till godo bör kostnadsnormer eller effektivitetskriterier uppdateras regelbundet.”

I propositionen¹³ beskrivs också vad som ska gälla om nätföretaget exempelvis skulle välja att hyra anläggningstillgångar som används i verksamheten. ”En särskild fråga är om tillgångar som används i nätverksamheten men inte ägs av nätföretaget, utan t.ex. hyrs från någon annan, ska ingå i kapitalbasen. I dessa fall har nätföretaget inga kapitalkostnader för sådana tillgångar. I stället blir de löpande kostnaderna för driften av nätverksamheten högre än om företaget hade ägt utrustningen. Frågan kommer att få en praktisk betydelse eftersom det finns nätföretag som i dag äger merparten av elnätet och övriga tillgångar själva, medan andra t.ex. leasar tillgångarna. Ur ett regleringsperspektiv är det olämpligt att skapa olika kapitalbasmodeller som tar hänsyn till hur nätföretaget i praktiken valt att skapa sig rådighet över tillgångarna. Det är motiverat med vissa förenklingar i denna del.”

Ovanstående innebär att ett nätföretag som exempelvis hyr elnätet i verkligheten istället ska behandlas lika som om företaget ägt sitt elnät. Hur det konkret ska gå till anges också i förarbetena. I propositionen¹⁴ anges att kapitalbasen ”... bör kunna baseras på de tillgångar som används i nätverksamheten oberoende av de bakomliggande ägarförhållandena. Effekten av detta blir att ett nätföretag regleringsmässigt får avkastning och kan tillgodoräkna sig kostnader för avskrivningar för både ägda och hyrda tillgångar. För att ett nätföretag som hyr en tillgång inte ska bli överkompenserat kan företagets hyreskostnader för tillgångarna i dessa fall inte tas med vid beräkningen av intäktsramen. Det är också i linje med Energinätsutredningens förslag.”

Huvudregeln är därmed att ett nätföretag som hyr en tillgång ska få sin intäktsram utformad som om tillgången istället innehafts med äganderätt. I praktiken innebär

¹² Regeringens proposition 2008/09:141, s. 66

¹³ Regeringens proposition 2008/09:141, s. 74

¹⁴ Regeringens proposition 2008/09:141, s. 74

det att hyreskostnaden för anläggningen behöver tas bort från de löpande kostnaderna och den hyrda anläggningen behöver sättas ett värde för att EI ska kunna beräkna ett nuanskningsvärde och därmed en kapitalkostnad för denna.

I propositionen¹⁵ förutspås dock att det kan uppkomma situationer som gör att gränsdragningsproblem uppstår. Det anges därför att det inte kan "...uteslutas att det kan uppstå gränsdragningsproblem i de fall då nätföretaget t.ex. köper paketerade tjänster från ett annat företag och inte självt använder tillgångarna i sin verksamhet. Ett exempel kan vara nätföretag som inte självt handhar sina elmätare. En rimlig lösning i dessa fall kan vara att, såsom utredningen föreslår, separera kostnaden för tillgången. I andra fall kan det i stället vara enklare att betrakta kostnaden i sin helhet som en löpande kostnad. I dessa fall bör principen om enkelhet råda och gränsdragningsfrågan bör kunna lösas av nätmyndigheten. Ytterst blir det därmed en fråga för rättstillämpningen."

Principerna för värdering av anläggningstillgångar kommer sannolikt att preciseras av regeringen i en förordning om beräkning av intäktsram.¹⁶ Med anläggningstillgång avses¹⁷:

- a) en anläggning för överföring av el,
- b) en anläggning för mätning av överförd el, samt
- c) ett system som används för drift- eller övervakning av en anläggning enligt a eller ett system som används för beräkning eller rapportering vid mätning av överförd el enligt b.

Det innebär exempelvis att olika typer av fordon, inventarier, it-system för kundhantering m.m. reglermässigt inte kan betraktas som en anläggningstillgång. Sådana kostnader får istället anses utgöra löpande kostnad (under förutsättningen att de bedöms som skäliga).

I rapporten Förhandsreglering av elnätsavgifter – principiella val i viktiga frågor på s. 59 har EI uppgett följande: "...Slutligen anser EI att ytterligare en kategori tillgångar ska ingå i kapitalbasen. Det är sådana drift- och övervakningssystem som behövs för överföring av el t.ex. sk. SCADA-system, nätplaneringssystem samt sådana IT-system som behövs för beräkning och rapportering av värden som erhållits vid mätning med elmätare."

I arbetet med denna rapport har EI (bl.a. inom ramen för en genomförd pilotstudie) på nytt analyserat gränsdragningen mellan vilka system som därmed kommer att ingå i kapitalbasen respektive vilka system som kommer att "falla utanför". Detta har lett fram till att EI funnit att det finns behov av en justering och ett förtydligande att EI bedömer att s.k. nätplaneringssystem inte omfattas av ovanstående definition av anläggningstillgång trots att det tagits upp som exempel i rapporten¹⁸. Detta med anledning av att EI vid närmare överväganden inte anser

¹⁵ Regeringens proposition 2008/09:141, s. 74

¹⁶ Jfr avsnitt 2.1.

¹⁷ Här återges det förslag som EI redovisat i rapporten *Förhandsreglering av elnätsavgifter – principiella val i viktiga frågor (EI R2009:09)*. Om definitionen i förordningen får en annan lydelse behöver således följändringar genomföras.

¹⁸ Energimarknadsinspektionen, *Förhandsreglering av elnätsavgifter – principiella val i viktiga frågor (EI R2009:09)*, s. 77

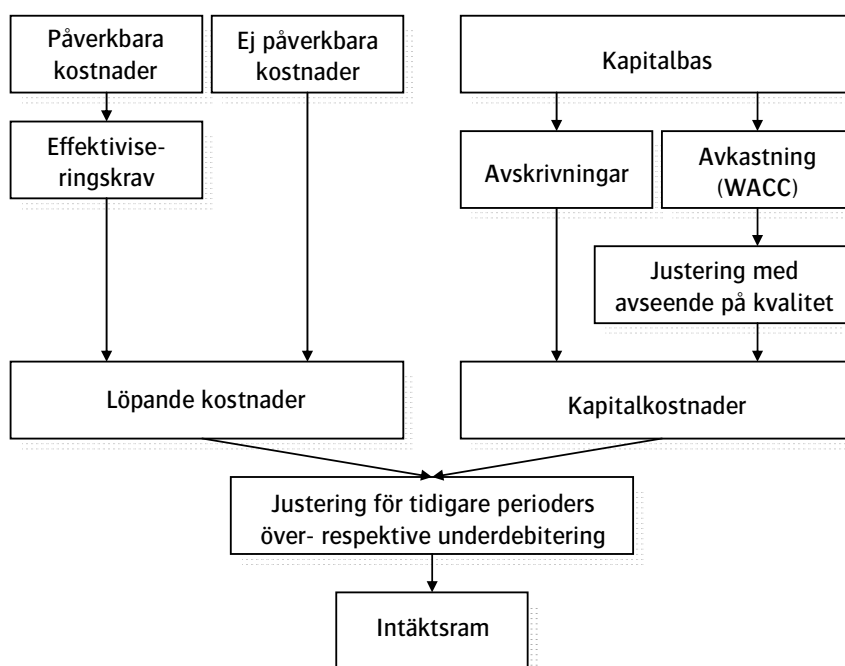
att sådana system ryms inom definitionen. Kostnader för sådana system ska därmed utgöra löpande kostnader och inte kapitalkostnader. Nätplaneringssystem används ibland synonymt med anläggningsdokumentationssystem. EI vill därför förtydliga att även sådana system faller utanför definitionen av vad som ska utgöra anläggningstillgångar i nätverksamhet. EI utesluter inte att det kommer att finnas också andra gränsdragningsfrågor som inte ännu uppmärksammats. Om ett företag är osäker på om en tillgång ska hanteras som anläggningstillgång bör företaget ta en direktkontakt med EI för närmare diskussion i det enskilda fallet.

Om det efter regeringens beslut om förordning om beräkning av intäktsram blir förändringar i definitionen av anläggningstillgång avser EI uppdatera denna rapport..

3.2 Tidigare utredningar

I rapporten *Förhandsreglering av elnätsavgifter – principiella val i viktiga frågor* redovisas översiktligt hur en intäktsram kommer att byggas upp av EI.¹⁹ Vidare beskrivs de olika delarna som en intäktsram byggs upp av. De olika delarna i intäktsramen framgår av följande bild:

Figur 1 Schematisk uppbyggnad av intäktsram

Intäktsramen består av två huvuddelar, kapitalkostnader och löpande kostnader. När det gäller löpande kostnader skiljer EI mellan påverkbara och opåverkbara kostnader. Anledningen till denna uppdelning är att det är rimligt att regleringen har en sådan utformning att nätföretagen får incitament att minska sina påverkbara kostnader över tiden. EI anger att påverkbara kostnader kommer att åsättas

¹⁹ Energimarknadsinspektionen, *Förhandsreglering av elnätsavgifter – principiella val i viktiga frågor (EI R2009:09)*, s. 27

effektiviseringskrav och att de opåverkbara kostnaderna kommer att accepteras i sin helhet.

I rapporten redovisar EI att en real annuitet bör användas vid beräkning av en skäligen kapitalkostnad. Det innebär i korthet att kapitalkostnaden jämnas ut över en anläggnings livslängd. Kapitalkostnaden blir därmed lika stor, t.ex. år 1 som år 39 under en anläggnings livslängd vid en avskrivningstid på 40 år. I rapporten framhåller EI att det är rimligt att också låta sådana löpande kostnader som sannolikt beror av anläggningars ålder jämnas ut över tiden. Risken är annars att, om den löpande kostnaden beräknas utifrån verkliga löpande kostnader, företag med gamla anläggningar får en alltför hög löpande kostnad. Mot bakgrund av att EI bl.a. ansåg att det är resurs- och tidskrävande att utarbeta rättvisande schabloner uppgavs att schabloner sannolikt borde kunna vänta till andra tillsynsperioden.

3.3 Löpande kostnad i tidigare reglering av nättariffer

Sedan avregleringen 1996 har nätmyndigheten²⁰ haft till uppgift att bedöma skäligheten i elnätsföretagens tariffer. Granskningen har skett i efterhand.

När det gäller bedömningen av vad som är skäliga löpande kostnader har EI tillämpat några olika tillvägagångssätt.

Mellan åren 1996-2003 tog EI:s bedömning av skäliga kostnader i nätverksamheten utgångspunkt i företagets verkliga löpande kostnader som redovisades i årsrapporterna. EI bedömde därefter om kostnadsökningar i nätverksamheten var skäliga med hänsyn till kostnadsutvecklingen i branschen²¹ och ett årligt effektiviseringskrav i nätverksamhet på 2 %.²²

Från och med 2003 ändrades bestämmelserna²³ om skäliga nättariffer och granskningen fick ett annat innehåll då EI övergick till att bedöma lokalnätsföretagens tariffer med bl.a. den s.k. nätnyttomodellen. I granskningen av företagets löpande kostnader övergick EI till att bedöma skäliga löpande kostnader utifrån schabloner för bl.a. drift och underhåll samt kundspecifik kostnad. Schablonen för drift och underhåll utgjordes av en procentsats av ett beräknat nuanskaffningsvärde medan den kundspecifika kostnaden bestod av ett schablonbelopp per kund.²⁴

Sedan 2009 tillämpar EI en förenklad tillsynsmetod.²⁵ Metoden som utarbetades under 2009 har använts för granskningen av 2008 års tariffer. EI har så långt som möjligt försökt efterlikna den förhandsreglering som infördes 2012. Metoden innebär bl.a. att EI utifrån företagets årsrapporter sammanställer löpande kostnader. Kostnaderna delas in i opåverkbara och påverkbara. De opåverkbara kostnader anses vara skäliga i sin helhet och som påverkbara kostnader betraktas: kostnader för abonnemang till överliggande och angränsade nät, kostnader för abonnemang i inmatningspunkt, kostnader för inköpt energi för att täcka nätförluster och kostnader för egenproducerad energi för att täcka nätförluster.

²⁰ Numera EI

²¹ Faktorprisindex för elnätsföretag

²² Allmänt råd om nätavgifter (NUTFS 1997:1)

²³ Lag om ändring i ellagen (1997:857), prop. 2001/02:56

²⁴ Nätnyttomodellen, beslut med underlag, dnr 7530-2003-00029

²⁵ Energimarknadsinspektionen *Bedömning av elnätsföretagens nätavgifter 2008* (EI R2009:14)

De påverkbara kostnaderna definieras utifrån följande poster i årsrapporten; handelsvaror, övriga externa kostnader, personalkostnader, jämförelsestörande poster och övriga rörelsekostnader. Dessa kostnader minskas därefter med aktiverat arbete för egen räkning. Den sistnämnda posten avser arbete som lagts ned på uppförande av egna anläggningstillgångar som ska aktiveras i balansräkningen.

För att bedöma den skäliga nivån på de löpande påverkbara kostnaderna används en "glidande" metod som innebär att ett medelvärde av kostnader för två år beräknas varav ett år indexeras upp utifrån KPI till det andra årets prisnivå. Medelvärdet av de två åren anses utgöra en skälig nivå på de löpande påverkbara kostnaderna. En skälig löpande kostnad för t.ex. år 2008 utgörs av medelvärdet av de påverkbara kostnaderna för år 2008 och de påverkbara kostnaderna för år 2007 indexjusterade utifrån KPI.²⁶

²⁶ Energimarknadsinspektionen, *Bedömning av elnätföretagens nätavgifter 2008 (EI R 2009:14)*

3.4 Skälig löpande kostnad under första tillsynsperioden

3.4.1 Huvudprincip

El:s ställningstagande: Löpande kostnader är som huvudregel sådana kostnader som inte utgör reglermässiga kapitalkostnader dvs. inte avser tillgångar som är en del av kapitalbasen.

Löpande kostnader ska som huvudregel beräknas för tillsynsperioden med utgångspunkt i elnätsföretagens verkliga historiska kostnader.

Sådana kostnader som elnätsföretaget inte kan påverka (s.k. opåverkbara kostnader) ska betraktas som skäliga i sin helhet.

Löpande kostnader vid fastställande av en intäktsram ska utgöras av sådana kostnader som inte är reglermässiga kapitalkostnader. Dessa ingår också i intäktsramen men hanteras skilt från löpande kostnader.

Av de legala förutsättningarna framgår att den reglermässiga definitionen av löpande kostnader och kapitalkostnader skiljer sig från den redovisningsmässiga definitionen. Definitionen av en anläggningstillgång²⁷ kommer att få sin utformning²⁸ i förordningen om beräkning av en intäktsram om El:s förslag till definition skulle följas blir begreppet anläggningstillgång snävare än begreppet anläggningstillgång i allmänhet.²⁹ För det andra kan det konstateras att det i regleringen inte ska ha någon betydelse om ett elnätsföretag hyr eller äger en tillgång. Följden av detta blir att en löpande kostnad i regleringen också kan bestå av sådana kostnader som i redovisningen utgör kapitalkostnader och vice versa. Vid beräkningen av löpande kostnader skapar detta vissa praktiska problem.

Ett första steg vid fastställande av en löpande kostnad i regleringen är därför att identifiera den reglermässiga uppdelningen mellan kapital- och löpande kostnader. Om det föreligger gränsdragningsproblem kommer EI och nätföretagen att få uttolka var gränsen ska gå i det enskilda fallet.

Av 5 kap. 8 § ellagen framgår att det är kostnader för en ändamålsenlig och effektiv drift med likartade objektiva förutsättningar som utgör utgångspunkten vid fastställande av skäliga löpande kostnader. Det innebär enligt EI att det är rimligt att beräkna sådana kostnader som nätföretaget kan *påverka* utifrån inte bara det enskilda företagens kostnadsbild utan också branschens samlade löpande kostnader. Metoder för att beräkna löpande påverkbara kostnader beskrivs nedan. Av detta följer också att de löpande påverkbara kostnaderna kommer att avvika från nätföretagets faktiska löpande kostnader för tillsynsperioden.

När det gäller sådana kostnader som elnätsföretagen inte kan påverka bör det förhålla sig på annat sätt. För sådana kostnader är det enligt El:s bedömning rimligt att elnätsföretaget får kostnadstäckning i sin helhet. Eftersom även dessa kostnader

²⁷ Förordningen är under utarbetande inom Regeringskansliet. EI förutsätter här att förordningen ges den lydelse som EI föreslagit i rapporten *Förhandsreglering av elnätsavgifter – principiella val i viktiga frågor (EI R 2006:09)*

²⁸ Jfr avsnitt 2.1.

²⁹ Jfr t.ex. Årsredovisningslagen (1995:1554), 4 kap. 1 §

utgör en del av intäktsramen behöver dessa kostnader uppskattas vid fastställande av en intäktsram. EI anser att det är rimligt att dessa kostnader får prognostiseras av företagen vid ansökan om en intäktsram. EI får därefter granska om prognosen är rimlig. När tillsynsperioden är slut kan därefter intäktsramen omprövas och i de fall de opåverkbara kostnaderna avviker från prognosen ska prognosen ersättas med det verkliga utfallet.

3.5 Metoder för att beräkna en löpande påverkbar kostnad

EI:s ställningstagande: Påverkbara kostnader ska beräknas vid fastställandet av en intäktsram. När det gäller löpande kostnader får merparten av dessa beräknas utifrån historiska löpande kostnader och åläggas ett effektiviseringskrav i första tillsynsperioden.

I den mån kostnaderna är att anse som "åldersberoende" bör kostnaderna motsvaras av en normkostnad som tar sin utgångspunkt i vad ett effektivt företag med likartade förutsättningar kan antas ha. EI avser därför att beräkna delar av de löpande kostnaderna utifrån en norm.

I framtiden anser EI att det är rimligt att samtliga påverkbara kostnader motsvaras av en kostnadsnorm.

Av Energinätsutredningens betänkande³⁰ framgår att ett äldre nät i regel har högre driftskostnader jämfört med ett nyare nät. Detta med anledning av att ett äldre nät kräver mer underhåll än ett nyare nät vilket gör att driftskostnader stiger med tiden. I propositionen³¹ anges också drift- och underhållskostnader som exempel på kostnader som med stor sannolikhet beror på tillgångarnas ålder.

När det gäller påverkbara kostnader har EI i rapporten³², bedömt att någon typ av schablon eller normkostnad behöver fastställas för åtminstone de löpande kostnader som ökar med anläggningens ålder främst då kostnader för drift och underhåll. Anledningen till detta är att nätföretag med äldre elnätskomponenter annars riskerar att få tillgodoräkna sig oskäligt hög nivå på löpande kostnader. Detta har också stöd i nämnda förarbeten. EI uppgav samtidigt att i den första tillsynsperioden bör det trots det vara möjligt att bestämma även sådana kostnader utifrån historiska verkliga värden med hänsyn till svårigheterna att på kort tid utarbeta en tillfredställande norm. Genom att åsätta kostnaderna ett effektiviseringskrav motverkas nämnda effekter.

EI har härefter, under det fortsatta utvecklingsarbetet, övervägt denna fråga på nytt. EI har då funnit att en enklare schablon sannolikt kan utarbetas redan till första tillsynsperioden.

De kostnader som EI och expertgruppen³³ diskuterat och kategoriserat som kostnader som är relaterade till anläggningarnas ålder är främst kostnader för drift och underhåll. Expertgruppen har samtidigt framhållit att vissa kostnader som av företagen kategoriseras som drift och underhåll inte har ett samband med anlägg-

³⁰ SOU 2007:99, Förhandsprövning av nättariffer m.m., s. 173

³¹ Regeringens proposition 2008/09:141, s. 65

³² Förhandsreglering av elnätsavgifter – principiella val i viktiga frågor (EI R2009:09), s. 40

³³ Se bilaga 1

ningarnas ålder. Andra kostnader som också har ett samband med nätets ålder är kostnader för beredskap samt ajourhållning av anläggningars dokumentation. Motivet är även här att ett gammalt nät sannolikt behöver mer skötsel och är mer känsligt för avbrott och beredskapsstyrkan bör eventuellt dimensioneras större så att avbrottstiderna kan sänkas. Ökade underhållsinsatser leder sedan sannolikt till ökad administrativ hantering eftersom det finns ett behov av att dokumentera underhållsåtgärder på anläggningarna m.m. Även dessa kostnader får därmed ett visst samband med ålder.

I dag särredovisas kostnader för drift och beredskap, förebyggande underhåll och mätning och rapportering i den särskilda rapporten - ekonomisk data.³⁴ EI har analyserat tillförlitligheten i dessa uppgifter men funnit att redovisade uppgifter mellan företagen och mellan åren uppvisar alltför stora skillnader (utan att det finns rimliga förklaringar till detta) för att ge en rättvisande bild av dessa kostnadsslag. EI bedömer därför inte att dessa uppgifter trots att de finns särredovisade sedan flera år tillbaka kan ligga till grund för schabloner.

I dialog med expertgruppen har EI funnit att det trots det bör finnas förutsättningar att få fram data för att delvis utarbeta en kostnadsnorm för löpande kostnader redan till den första perioden. En förutsättning är dock att utgångspunkt tas i den samlade redovisningen i årsrapporterna enligt basåren. Ytterligare analyser kommer att genomföras och slutredovisas senare under 2010.³⁵

I första tillsynsperioden bedömer således EI inte att det är rimligt att löpande kostnader i sin helhet schabloniseras. För att beräkna en skälig kostnad för övriga löpande kostnader bedömer EI att det på sätt som beskrivits i rapporten *Förhandsreglering av elnätsavgifter – principiella val i viktiga frågor* är befogat att utgå från varje enskilt företags historiska kostnader och åsätta dessa kostnader ett generellt effektiviseringskrav. Nivån på effektiviseringskravet kommer också att redovisas i en rapport avseende löpande kostnader.

3.5.1 Basåren behöver fastställas

EI:s ställningstagande: EI kommer att utgå från några historiska basår avseende löpande kostnader vid fastställande av en intäktsram. En tillsynsperiod omfattar fyra år och EI bedömer att det är skäligt att för första tillsynsperioden utgå från fyra basår. Dessa är åren 2006 -2009.

EI redovisade i rapporten³⁶ att EI anser att det lämpligt att utgå från några historiska år vid beräkningen av löpande kostnader. I denna rapport bestämdes dock inte om det rörde sig om två eller t.ex. fyra år. EI:s bedömning är att underlaget blir mer representativt med flera år än om enbart ett år ligger till grund för en ansökan om en intäktsram. Om många år ska utgöra utgångspunkt ökar samtidigt nätkoncessionshavarnas administrativa börda eftersom viss granskning, genomgång och omgruppering av de historiska uppgifterna blir nödvändig för att följa den reglermässiga definitionen av löpande kostnad. Det är därför rimligt att begränsa urvalet av år till några stycken år.

³⁴ Handbok, Årsrapporter, användarhandledning för redovisning av årsrapporter, elnätsverksamhet

³⁵ Redovisas i en rapport avseende löpande kostnader (se vidare kapitel 2)

³⁶ *Förhandsreglering av elnätsavgifter – principiella val i viktiga frågor (EI R2009:09)*

Det är en fördel för både EI och nätföretagen om utgångspunkt kan tas i befintlig redovisning dvs. i de årsrapporter som elnätsföretagen redovisar till EI. För att säkerställa att uppgifterna är granskade av en revisor bör det finnas färdiga bokslut för de år som väljs.

Eftersom EI avser att föreslå att nätföretagen redovisar sin ansökan om intäktsram med kompletterande uppgifter i mars 2011 kommer nätföretagen antagligen inte att ha färdiga bokslut för 2010. Expertgruppen har framfört önskemål om att år 2010 ska utgöra ett av basåren vid beräkning av en löpande kostnad och anfört att de troligtvis kommer att vara färdiga med sina bokslut. De är dock osäkra om boksluten kommer att hinna granskas av revisorer. De anser också att fyra år bör ligga till grund för beräkning av löpande kostnader eftersom en tillsynsperiod kommer att avse fyra år. Dessutom har de uppgett att vissa kostnader återkommer i princip vartannat år och med hänsyn till detta skulle fyra basår vara rättvisande.

Mot bakgrund av de korrigeringar som behöver genomföras av företagen för att redovisa basåren bedömer EI att fler basår innebär ökad administrativ börda för företagen. Nätföretagen har å andra sidan föreslagit att fyra år bör vara utgångspunkten för att få mer rättvisande basår till grund för beräkningen. Det kan därför antas att företagen uppfattar den administrativa bördan som förhållandevis begränsad om basåren begränsas till fyra år. EI bedömer därför att fyra basår ska utgöra utgångspunkten i regleringen. När det gäller år 2010 gör EI även fortsatt bedömningen att detta år inte kan vara basår när tiden för revisors granskning av boksluten inte kan förutsättas ha hunnit ske för 2010 innan företaget ska redovisa sin intäktsram till EI i mars månad 2011.

4 Definition och redovisning av löpande kostnader

4.1 Allmänt om redovisning av uppgifter

EI avser att samla in uppgifter om respektive elnätsföretags historiska löpande kostnader för de år som kommer att vara basår vid beräkning av en skällig löpande kostnad. Uppgifterna ska lämnas senast den 31 mars 2011 i samband med nätföretagens ansökan om en intäktsram. Uppgifterna om basåren ska redovisas oberoende av vilken metod som används för beräkning av en löpande kostnad.

Det praktiska inrapporteringsarbetet kommer att underlättas för företagen genom en elektronisk rapporteringstjänst. EI avser också att tillhandahålla de uppgifter som redan finns inrapporterade hos EI. För företagen innebär detta att flertalet av de uppgifter som ska redovisas redan finns "ifyllda" i rapporteringsmallen och bara behöver kontrolleras av företaget vid en ansökan om en intäktsram.

I detta kapitel kommer EI att gå igenom vilka uppgifter om basåren som elnätsföretagen ska redovisa till EI.

4.2 Löpande kostnader ska utgöras av kostnader i nätverksamhet

EI:s ställningstagande: Uppgifter om basåren ska hämtas ur elnätsföretagens årsrapporter som lämnats in till Energimarknadsinspektionen.

Sedan flera år tillbaka redovisar elnätsföretagen sina intäkter och kostnader i årsrapporter till EI.³⁷ I de fall elnätsföretagen bedriver annan verksamhet än nätverksamhet ska sådan verksamhet inte omfattas av årsrapporterna.

Årsrapporterna undertecknas av styrelsen i elnätsföretaget och granskas av en revisor. Det kan därför antas att redovisningen i årsrapporternas resultaträkning följer gällande årsredovisningslag samt redovisningsregler och rekommendationer för nätverksamhet. I samband med redovisningen av årsrapporterna lämnar elnätsföretagen också in en särskild rapport – ekonomisk data. Det finns inget krav på att denna rapport ska granskas eller godkännas av en revisor. Förutom de regler som finns om hur årsrapporter och den särskilda rapporten ska vara utformade, tillhandahåller EI också tydliga instruktioner för redovisningen.³⁸ Årsrapporterna granskas därefter av EI efter inrapportering till EI och i de fall EI upptäcker felaktigheter i redovisningen får företagen justera sina årsrapporter.

Alternativet till att utgå från årsrapporterna vid fastställande av relevanta löpande kostnader vore att begära in uppgifter fastställda på ett annat sätt. En sådan

³⁷ Förordning om redovisning av nätverksamhet samt Närings- och teknikutvecklingsverkets författningssamling, (1998:1)

³⁸ Handbok, Årsrapporter, användarhandledning för redovisning av årsrapporter, elnätsverksamhet

uppgiftslämning skulle dock behöva omges av nya detaljerade redovisningsregler för att göra redovisningen tillförlitlig och administrativt hanterbar för företagen. Mot bakgrund av att årsrapporterna utgör ett etablerat sätt att särredovisa sin nätverksamhet kan det antas att ett alternativt tillvägagångssätt för redovisning enbart skulle öka den administrativa bördan för EI och företagen utan att det går att se några uppenbara fördelar.

EI anser därför vid en sammanvägd bedömning att det är lämpligt att utgå från redovisningen av nätverksamheten som finns återgiven i årsrapporterna. Vid redovisningen av basåren bör dock nätföretagen på nytt gå igenom och säkerställa att de uppgifter som redovisas inte innehåller uppgifter om t.ex. sådana kostnader som inte är kostnader i nätverksamhet. EI avser också (både före och efter beslutet om intäktsram) göra stickprovsundersökningar för att säkerställa att intäktsramarna grundas enbart på kostnader i nätverksamhet.

Särredovisningen av posterna kommer att underlättas av EI genom att uppgifter från årsrapporter kommer att finnas förinlagda i EI:s inrapporteringsverktyg. Om elnätsföretaget bedömer att posterna är riktiga behöver företaget inte vidta någon åtgärd. EI rekommenderar dock att, om det råder oklarheter om några poster, företagen ser över underlaget så att förklaringar finns vid en eventuell kommande granskning.

4.3 Poster i resultaträkningen för beräkning av en löpande kostnad

EI:s ställningstagande: De poster i årsrapportens resultaträkning som kommer att vara utgångspunkt vid beräkning av en samlad löpande kostnad i nätverksamhet är: handelsvaror, råvaror och förnödenheter, övriga externa kostnader, personalkostnader, jämförelsestörande poster, övriga rörelsekostnader samt kostnader för transitering och inköp av kraft.

Första steget vid beräkning av löpande kostnader för ett basår är att summera dessa poster.

Poster i årsrapportens resultaträkning som har identifierats som poster som innehåller löpande kostnader är: handelsvaror, råvaror och förnödenheter, övriga externa kostnader, personalkostnader, jämförelsestörande poster, övriga rörelsekostnader samt kostnader för transitering och inköp av kraft. EI bedömer därför att dessa ska ingå vid beräkning av skäligen löpande kostnader och första steget vid beräkningen är att summera dessa för varje basår.

Exempel på kostnader som redovisas under ovannämnda poster är:

- drift- och underhållskostnader
- kostnader för nätadministration
- personalkostnader
- transiteringskostnader
- kostnader för nätförluster etc.

Inledningsvis har EI under arbetet med förhandsregleringen gjort bedömningen att några poster i resultaträkningens rörelsekostnader ska utslutas. Dessa är: avskrivningar och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar samt nedskrivningar av omsättningstillgångar utöver normala avskrivningar eftersom dessa kostnader utgör kapitalkostnader (och beräknas på annat sätt vid fastställande av en intäktsram). Detsamma gäller när löpande kostnader sammanställs vid nuvarande efterhandsgranskning av nättarifferna.

Vissa avvikelser är däremot oundvikliga med hänsyn till att definitionen av vad som är en anläggningstillgång är snävare i 5 kap. ellagen än i årsredovisningslagen. I årsrapporterna görs vidare bara en begränsad särredovisning av om anläggningar hyrs/leasas respektive ägs av företaget. Vid fastställande av en intäktsram behöver den reglermässiga definitionen följas. Viss justering behöver därför ske. Genom att utgå från befintliga uppgifter i årsrapporterna och lägga i huvudsak samma poster till grund för beräkning av en löpande kostnad begränsar EI ändå sannolikt elnätsföretagens administrativa börda för den nya regleringen.

4.3.1 Råvaror och förnödenheter (RR73120)

I posten Råvaror och förnödenheter redovisas anskaffningskostnaden för de råvaror och förnödenheter som har gått till produktionen för vidare förädling, eller av annan anledning inte längre finns i lagret (t.ex. svinn och kassationer). Nedskrivning (t.ex. inkurans och svinn som är normalt för företaget eller branschen) på råvaror och förnödenheter redovisas också under denna rubrik.³⁹

4.3.2 Handelsvaror (RR73120)

Handelsvaror avser anskaffningskostnaden för de handelsvaror som sålts eller som av annan anledning inte längre finns i lagret. Posten inkluderar också normal nedskrivning av varorna till nettoförsäljningsvärdet och bortskrivning pga. svinn och kassationer. Om posten handelsvaror är av ringa betydelse med hänsyn till kravet på rättvisande bild, slås den lämpligen ihop med posten Råvaror och förnödenheter.⁴⁰

Det bör uppmärksammas att denna post, i årsrapportens resultaträkning, fr.o.m. 2009 ersatts med posten "Råvaror och förnödenheter".

4.3.3 Övriga externa kostnader (RR73130)

Övriga externa kostnader ska enligt författningskommentarerna innehålla "rörelsekostnader som inte på ett naturligt sätt kan hänföras till någon annan post i resultaträkningen. Exempel på övriga kostnader är kontorshyra, kontorsmaterial, konsultarvoden, telefon, porto samt reklam." FAR SRS anser att även exempelvis normala kundförluster ska redovisas under denna rubrik. Definitionen är tämligen lik den som återfinns för Övriga rörelsekostnader. Den sistnämnda posten skall dock snarast ses som en naturlig koppling till Övriga rörelseintäkter. Övriga rörelsekostnader avser således sekundära aktiviteter inom ordinarie verksamhet medan övriga externa kostnader avser primära aktiviteter.⁴¹

³⁹ Red R1 Årsredovisning i aktiebolag, Samlingsvolymen 2009 Redovisning, s. 1793

⁴⁰ Red R1 Årsredovisning i aktiebolag, Samlingsvolymen 2009 Redovisning, s. 1793

⁴¹ Red R1 Årsredovisning i aktiebolag, Samlingsvolymen 2009, Redovisning, s 1793

Exempel på övriga externa kostnader är: lokalkostnader, fastighetskostnader, hyra av anläggningstillgångar, energikostnader, förbrukningsinventarier och förbrukningsmaterial, reparation och underhåll, kostnader för transportmedel, frakter och transporter, resekostnader, kontorsmaterial och trycksaker etc.

4.3.4 Personalkostnader (RR73140)

Personalkostnader avser periodens kostnader som har direkt samband med företagets anställda, dvs. löner och andra ersättningar, sociala avgifter, pensionskostnader, företagshälsovård m.m.⁴²

4.3.5 Jämförelsestörande poster (RR 73170)

Enligt Redovisningsrådets rekommendation 4 ska upplysning lämnas om resultat-effekten av händelser och transaktioner som är viktiga att uppmärksamma när periodens resultat jämförs med andra perioder och företag. Exempel på sådana händelser och transaktioner är: nedskrivningar, valutakursförändringar, försäljning av betydande anläggningstillgångar, arbetskonflikter, ändringar i uppskattningar och bedömningar, rättelse av fel i tidigare års räkenskaper etc.

Upplysningar om sådana händelsers resultateffekt ska lämnas i not till berörda resultatmått i resultaträkningen. Resultateffekten kan alternativt särredovisas i resultaträkningen. Upplysning i not ersätter inte sådan information som enligt aktiebolagslagen ska lämnas i förvaltningsberättelse om händelser som är viktiga för bedömning av företagets resultat och ställning.

EI har varit av uppfattningen att denna post inte ska ingå i de posterna som kommer att utgöra grund för beräkning av en skälig löpande kostnad eftersom denna post kan inkludera även sådana kostnader som inte kan anses tillhöra de löpande kostnaderna. Referensgruppen har dock anfört att denna post bör vara med eftersom vissa företag har redovisat en del av sina löpande kostnader såsom t.ex. kostnader som uppstått på grund av "Gudrun" under denna post och att de företagen i så fall skulle missgynnas.

Uppgift om sådana kostnader ska dock enligt redovisningsrekommendationer redovisas i not. Detta ger en möjlighet för EI och företaget att kontrollera vad det är för typ av kostnader som är av jämförelsestörande karaktär och utifrån detta bedöma om kostnaderna får tas med vid beräkning av skäliga löpande kostnader. EI har vid granskning av de årsrapporter som lämnats in de senaste åren kunnat konstatera att det bara är några få lokalnätsföretag och inget regionnätsföretag som redovisat ett belopp under denna post.

EI gör en samlad bedömning att denna post kan tas med vid beräkning av en skälig löpande kostnad. Det bör dock uppmärksammas att elnätsföretagen själva måste göra en bedömning av om kostnaderna som de redovisat som jämförelsestörande är av den karaktären att de kan anses utgöra löpande kostnader. Företagen ska annars påtala detta till EI senast i samband med inrapporteringen.

⁴² Red R1 Årsredovisning i aktiebolag, Samlingsvolymen 2009, Redovisning, s. 1793

Det bör uppmärksammas att fr.o.m. år 2009 ska denna post inte finnas särredovisad i årsrapportens resultaträkning. Uppgifterna om sådana kostnader ska alltså lämnas i not.

4.3.6 Övriga rörelsekostnader (RR73180)

Övriga rörelsekostnader skall enligt författningskommentarerna bestå av "kostnader som inte lämpligen placeras under någon av resultaträkningens övriga poster." FAR SRS anser därför att Övriga rörelsekostnader inte kan innehålla t.ex. personalkostnader eller avskrivningar. Kostnaderna kan vara att hänföra till sekundära aktiviteter eller verksamhet som ligger vid sidan av företagets kärnverksamhet, men kan även avse poster som av annat skäl är svåra att inordna under något av de övriga kostnadsslagen.⁴³

4.3.7 Totalt kostnader för transitering och inköp av kraft (RR7320)

I årsrapportens resultaträkning redovisas under denna post exempelvis:

- kostnader för abonnemang till överliggande och angränsande nät (TN630100)
- kostnader för abonnemang i inmatningspunkt (TN630500)
- kostnader för inköpt energi att täcka nätförluster (TN630450)
- kostnader för egenproducerad energi för att täcka nätförluster (TN630451) samt
- myndighetsavgifter (RR 7324).

Överliggande nät

Med kostnader för abonnemang till överliggande och angränsande nät avses de tariffkostnader/transiteringskostnader som nätägaren har för transporttjänster i överliggande nät.

Kostnader för inköp eller produktion av el för att täcka nätförluster

Den som bedriver nätverksamhet får inte, enligt 3 kap. 1 a § första stycket ellagen, bedriva produktion av eller handel med el. Två undantag från denna regel ges i paragrafens andra stycke och innebär att produktion av el får bedrivas om den uteslutande är avsedd att täcka nätförluster eller sker tillfälligt i syfte att ersätta utebliven el vid elavbrott.

Den som har nätkoncession skall anskaffa den el som är avsedd att täcka nätförluster på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt.⁴⁴ Det är väsentligt att hålla nätverksamhet, som bedrivs i legala monopol, skild från produktion av och handel med el, som är konkurrensutsatt.⁴⁵

När el överförs på nätet uppstår förluster mellan vad som matas in och vad som tas ut på nätet. Dessa energiförluster som utgör skillnad mellan inmatad och uttagen el i nätet kallas för nätförluster och de måste täckas av elnätsföretagen.

⁴³ RedR1 Årsredovisning i aktiebolag, Samlingsvolymen 2009, Redovisning, s. 1794

⁴⁴ Detta följer av 3 kap. 16 § ellagen

⁴⁵ Prop. 2005/06:27, s. 50

De flesta elnätsföretag köper in el för täckning av nätförluster från ett elhandelsföretag. Detta ska ske på ett öppet, icke-diskriminerande marknadsorienterat sätt, vilket kan granskas av EI separat .

Kravet på öppenhet innebär att nätföretaget som huvudregel måste vända sig till marknaden för att tillkännage sin önskan att anskaffa el. Detta kan t.ex. ske genom publicering. Ett icke-diskriminerande förfarande innebär att nätföretaget ska beakta alla de anbud som inkommer och får inte tillämpa särskilda villkor för eventuella närstående eller andra företag. Kravet marknadsorienterat innebär att nätföretaget i princip bör ingå avtal med det företag som erbjuder bästa priset och villkor i övrigt. Att köpa el på börsen måste alltid anses uppfylla kraven på öppenhet, icke-diskriminering och marknadsorienterat förfarande.⁴⁶

Det förekommer också, men inte i så stor utsträckning, att elnätsföretag äger produktionsanläggningar och producerar el för att täcka sina nätförluster. Produktion av el får bedrivas tillsammans med nätverksamhet om den uteslutande är avsedd att täcka nätförluster eller sker i syfte att ersätta utebliven el vid elavbrott.

Kostnaden för nätförluster är delvis påverkbar. På kort sikt är de fysiska förlusterna (volymen MWh) inte påverkbar då dessa dels påverkas av nätets struktur och kapacitet, dels av kundernas uttag av effekt. Däremot är priset för nätförlustelen påverkbart eftersom detta påverkas av upphandlingen av nätförlustelen.

Enligt utredningens (Energinätsutredningens delbetänkande) mening bör även – åtminstone inledningsvis – de faktiska kostnaderna för nätförluster accepteras i sin helhet även om förlustvolymen åtminstone på längre sikt till vis del går att påverka.⁴⁷

EI bedömer att det är rimligt att i första tillsynsperioden utgå från nätföretagets faktiska kostnader för nätförlusterna.⁴⁸ EI avser genomföra stickprov både före och under tillsynsperioden för att klarlägga att kraven på marknadsorienterat och icke-diskriminerande är uppfyllt.

Under posten transitering och inköp av kraft redovisar också nätföretagen kostnader för abonnemang i inmatningspunkt s.k. nätnyttöersättning som utges i ersättning till innehavare av produktionsanläggning (elproducenterna) enligt 3 kap. 15 § ellagen (1997:857).⁴⁹

Expertgruppen har framfört att det är rimligt att hantera ersättningen som en opåverkbar kostnad under första tillsynsperioden eftersom ett effektiviseringskrav på denna kostnad skulle indirekt slå mot producenterna. De anser att ersättningen är att betrakta som tariff och att det vore rimligt att hantera kostnaden som en opåverkbar kostnad även framöver. Detta med anledning av att ersättningen kan ses som en alternativkostnad för kostnad för abonnemang till överliggande och angränsande nät som definierats och hanteras som en opåverkbar kostnad.

⁴⁶ Prop. 2004/05:62, s. 71

⁴⁷ Prop. 2008/09:141 s. 123

⁴⁸ EI R 2009:09

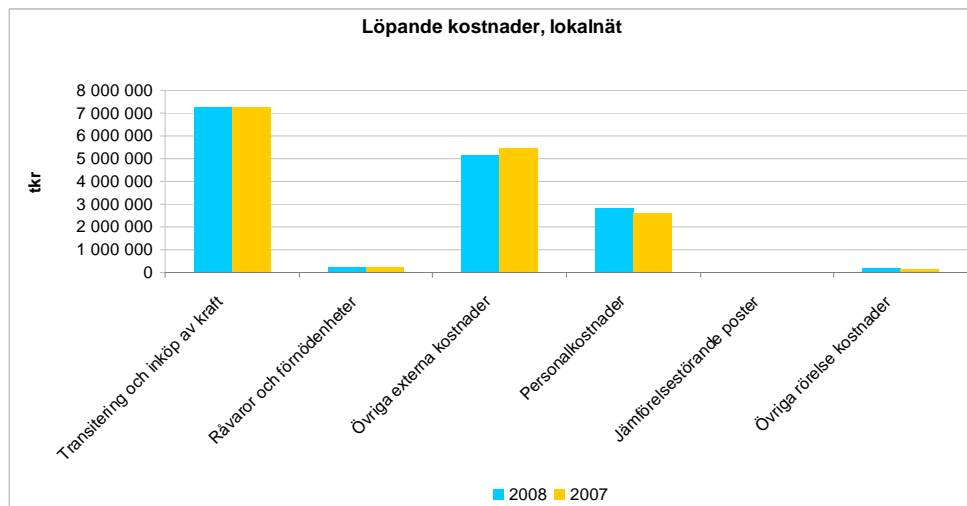
⁴⁹ Regeringens proposition, Ny ellag, 1996/97:136

Med nätnyttorsättning menas ersättning som betalas ut till elproducenter inom koncessionsområdet. Anledningen till att kostnaden inledningsvis kan betraktas som opåverkbar är att elproducenten har kunnat begära prövning av ersättningens storlek hos EI. En producent bör ha gjort detta om man upplevt ersättning som oskälig. Eftersom en producent kan ingå i samma koncern som elnätsföretaget och det är elnätsföretaget som sätter "tariffen" för ersättningen är det rimligt att granska att nätföretaget inte utger högre ersättning till dessa produktionsinnehavare. EI kan komma att genomföra stickprov och särskilt granska nivån på ersättningen.

4.3.8 Sammanfattning

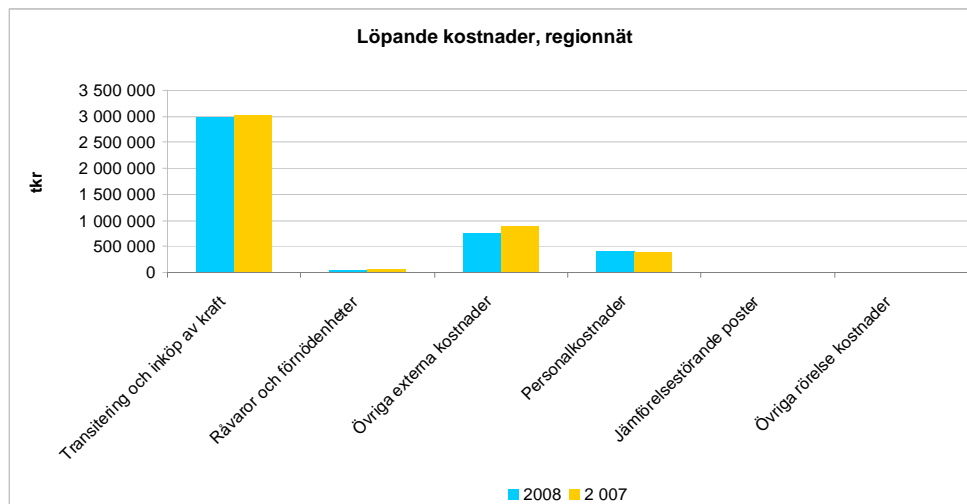
I följande diagram redovisas kostnadsfördelningen mellan de poster som beskrivits under 4.3.6 för åren 2007 och 2008. Redovisningen avser samtliga lokal- respektive regionnätetsföretag.

Figur 2 Kostnadsfördelning 2008 och 2007, lokalnät

Källa: Energimarknadsinspektionen

Figur 3 Kostnadsfördelning 2008 och 2007, regionnät

Källa: Energimarknadsinspektionen

Av diagrammen framgår att elnätetsföretagen redovisar merparten av sina kostnader under posterna transitering och inköp av kraft, övriga externa kostnader och personalkostnader.

Summa av kostnader som redovisats under posterna som beskrivits under 4.3.1–4.3.7 har för samtliga lokalnätetsföretag uppgått för år 2008 till 15 727 921 tkr och för år 2007 till 15 795 913 tkr.

Motsvarande summa för regionnätsföretag har för år 2008 uppgått till 6 412 680 tkr och för år 2007 till 6 507 732 kr.

4.3.9 Justering med hänsyn till aktiverat arbete för egen räkning m.m.

EI:s ställningstagande: Posterna som summerats i resultaträkningen ska justeras med posterna förändring av lager av produkter i arbete och färdiga varor (RR 71120), förändring av pågående arbete för annans räkning (RR 71130) samt aktiverat arbete för egen räkning (RR 71140). Dessa poster finns i årsrapporterna. Posterna ska särredovisas av elnätsföretaget.

De påverkbara kostnaderna skall reduceras med nedanstående poster (som av redovisningstekniska skäl redovisas som intäkter av nätföretaget):

- Förändring av lager av produkter i arbete och färdiga varor (RR 71120),
- Förändring av pågående arbete för annans räkning (RR 71130) samt
- Aktiverat arbete för egen räkning (RR 71140).

Exempelvis avser posten aktiverat arbete för egen räkning arbeten som lagts ned på uppförande av egna anläggningstillgångar som ska aktiveras i balansräkningen.

Särredovisningen kommer att underlättas av EI genom att posterna kommer att finnas förinlagda i EI:s inrapporteringsverktyg. Om elnätsföretaget bedömer att posterna är riktiga behöver företaget inte vidta någon åtgärd.

4.4 Justeringar av och tillägg till posterna i resultaträkningen

Om EI summerar posterna för respektive basår i varje elnätsföretags resultaträkning och justerar med posterna som beskrivits under 4.3.8, får EI på det stora hela information om elnätsföretagets löpande kostnader. Posterna behöver dock justeras ytterligare med anledning av att vissa poster innehåller kostnader som inte ska utgöra reglermässig löpande kostnad.

Behov av justering aktualiseras exempelvis när ett företag hyr anläggningstillgångar som ska ingå i kapitalbasen, eller tvärt om när företag äger anläggningar som i regleringen ska hanteras som löpande kostnader. I dessa fall skiljer sig redovisningen i årsrapporten åt från de principer som ska gälla vid beräkning av en intäktsram.

Exempel på sådana tillgångar som det förekommer att elnätsföretag hyr men som i regleringen är kapitalkostnad är:

- elnätet
- it-system för mätvärden etc.

Vissa tillägg behöver också ske för det fall att företaget har kapitalkostnader som ska hanteras som löpande kostnader.

4.4.1 Hyra/leasingkostnader för sådana tillgångar som reglermässigt ska hanteras som anläggningstillgångar

EI:s ställningstagande: För att EI ska få en uppfattning om det totala beloppet för sådana tillgångar i elnätverksamheten som reglermässigt ska hanteras som anläggningstillgångar behöver hyres-/leasingkostnader särredovisas.

EI bedömer att det av företagens redovisning också ska framgå efter vilken metod anläggningstillgångarna värderas vid beräkning av kapitalbasen dvs. om de värderas med norm eller ett särskilt värde.

Hyres-/leasingkostnaden för tillgångarna ska subtraheras ur de samlade posterna i resultaträkningen (jfr 4.3).

Det torde inte vara ovanligt att ett företag hyr en sådan anläggning som i regleringen ska hanteras som en anläggningstillgång. Vid diskussion med branschens aktörer framgår exempelvis att det är vanligt att företagen hyr system för t.ex. driftövervakning (scadasystem). I de fall ett företag t.ex. köper ett färdigt mätvärde ska kostnaden inte heller hanteras som en löpande kostnad utan hanteras som en kapitalkostnad⁵⁰.

Det vore oskäligt om elnätsföretaget får tillgodoräkna sig både kapital- och löpande kostnad avseende samma tillgång. Med anledning av detta ska hyres-/leasingkostnader för sådana tillgångar som ska ingå i kapitalbasen exkluderas ur löpande kostnader.

Det förekommer att ett nätföretag hyr endast en del av en anläggning. Så kan vara fallet t.ex. när flera företag delar på ett it-system som definieras som anläggningstillgång t.ex. it-system för mätning eller när ett nätföretag hyr in sig i t.ex. en transformatorstation. Huvudregeln i dessa fall är att det hyrande nätföretaget enbart får tillgodogöra sig den del av anläggningen som hyrs vid beräkning av kapitalbasen. Mer information om hur anläggningar som hyrs ska sättas ett nuanskaffningsvärde redovisas i EI:s rapport om värdering av kapitalbas.

4.4.2 Nätföretaget hyr en anläggning som ska ingå i kapitalbasen - drift och underhållskostnader är inkluderade i hyran

EI:s ställningstagande: Hyreskostnaden för en anläggning ska exkluderas ur de löpande påverkbara kostnaderna om elnätsföretaget får tillgodoräkna sig en kapitalkostnad för denna.

Om nätkoncessionshavaren har fått kostnaden för drift och underhåll specificerad på hyresfakturan är det naturligt att drift och underhållskostnaden även fortsättningsvis utgör löpande kostnad. Denna ska därmed inte exkluderas ur den löpande kostnaden. I den första tillsynsperioden får det beaktas att nätföretaget får svårt att retroaktivt begära en specifikation av sådana kostnader för drift och underhåll. En kompromiss är därför att nätföretaget i sin ansökan om intäktsram får redovisa det överskjutande hyresbeloppet som löpande kostnader.

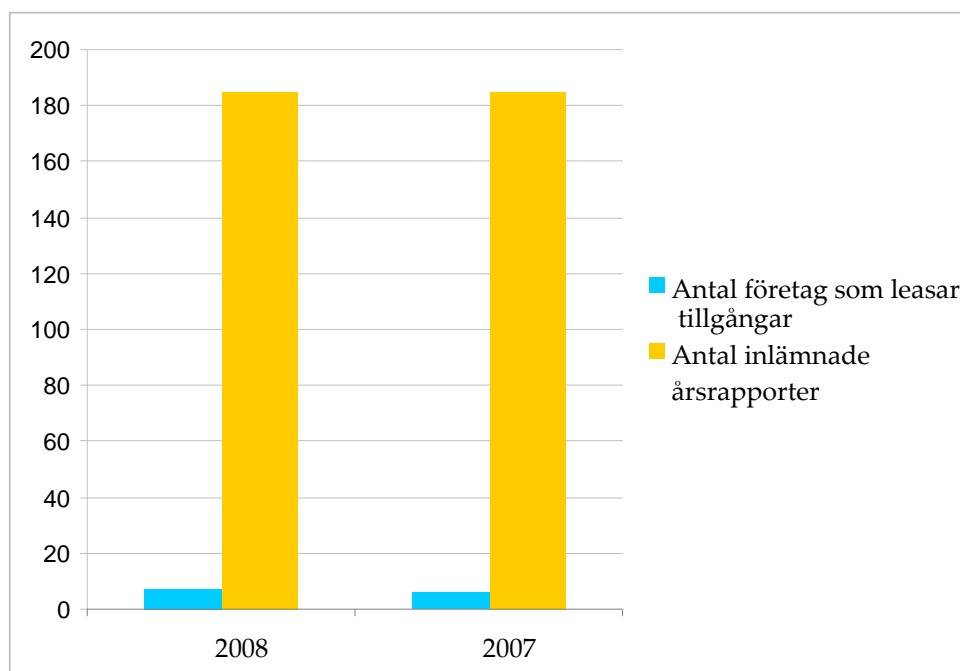
⁵⁰ EI avser att redovisa hur en kapitalkostnad ska beräknas i dessa fall i en separat rapport.

Om nätkoncessionshavaren som hyr en anläggning (som ska ingå i kapitalbasen) får kostnaden för drift och underhåll specificerad på hyresfakturan är det naturligt att drift och underhållskostnaden även fortsättningsvis utgör löpande kostnader. Denna ska därmed inte särredovisas som en hyra/leasing kostnad i detta sammanhang.⁵¹

Nämnda situation där drift och underhåll är specificerad på fakturan torde vara relativt ovanlig. Expertgruppen har framfört att det i praktiken inte är möjligt för det hyrande nätföretaget att separera drift och underhållskostnader då det inte går att från fakturan utläsa hur stor del av hyran som avser anläggningen (kapitalkostnaden) respektive tjänsten (drift och underhåll). De har också framfört att de uthyrande företagen inte är villiga att lämna ut sådana uppgifter.

EI:s bedömning är att nätföretaget kan ha svårigheter att få uthyraren att specificera drift och underhåll för åren 2006-2009. Samtidigt är nätföretaget en kund till uthyraren och som kund får nätföretaget en stark förhandlingsposition att för framtiden begära sådan specifikation. EI bedömer därför sammantaget att nätföretaget för framtiden kommer att kunna förhandla sig till en specificering. Om drift och underhållskostnaden inte kan verifieras får i den första tillsynsperioden överskjutande hyreskostnad (total hyreskostnad minskad med beräknad kapitalkostnad) redovisas i företagets ansökan om intäktsram som löpande kostnad.

Figur 4 Antal företag som leasar tillgångar i förhållande till antal inlämnade årsrapporter

Källa: Energimarknadsinspektionen

⁵¹ Undantag gäller alltså när nätföretaget hyr anläggningen av en annan nätägare. I dessa fall ska kostnaden i sin helhet betraktas som en transiteringskostnad.

Som framgår av bilden ovan är leasing av tillgångar idag förhållandevis ovanligt.⁵² Det torde därför vara förenat med en relativt begränsad insats för företagen att få fram underlaget som ska särredovisas.

4.4.3 Kapitalkostnad ska i vissa fall redovisas som en löpande kostnad

EI:s ställningstagande: I den mån företaget har anläggningstillgångar enligt 4 kap. 1 § Årsredovisningslagen (1995:1554) som inte utgör en del av kapitalbasen ska elnätsföretaget skapa löpande kostnader utifrån redovisade avskrivningar, föregående års utgående redovisat (bokfört) värde samt av EI tillhandhållen ränta.

För att kunna beräkna en löpande kostnad ska företaget redovisa avskrivningarna samt föregående års utgående redovisat (bokfört) värde för dessa tillgångar till EI. EI anser att det räcker att företaget redovisar dessa summerade.

När en löpande kostnad beräknas ska den beräknade kostnaden adderas till de övriga posterna i 4.3.

Vissa tillgångar utgör anläggningstillgångar enligt årsredovisningslagen och kostnader för dessa redovisas som avskrivningar i resultaträkningen i årsrapporten. I regleringen ska istället en löpande kostnad beräknas. Exempel på sådana tillgångar i nätverksamheten är:

- kontorsfastigheter
- lokaler
- arbetsfordon
- bilar
- datorer och andra inventarier
- it-system för debiterings- och ekonomisystem samt
- leverantörsbytessystem.

Av de legala förutsättningarna som redovisats ovan, framgår att lagstiftaren har förutsett att företagen ibland kommer att ha tillgångar som inte kommer att utgöra anläggningstillgångar vid bestämning av en skälig intäktsram. I praktiken vållar detta ställningstagande dock praktiska frågor eftersom EI bedömer att det vore oskäligt att inte låta sådana tillgångar utgöra en löpande kostnad om nätföretaget har kostnader för tillgången (dvs. givet att tillgången bokföringsmässigt inte är avskriven).

Principen för omräkning framgår av nedanstående exempel där årets avskrivning summeras med föregående års utgående redovisat (bokfört) värde multiplicerat med av EI tillhandhållen ränta. Inom parentes uppges koder för respektive post i årsrapporten.

⁵² Uppgifterna är hämtade ur företagens årsrapporter för år 2007 och 2008.

Exempel på beräkning av löpande kostnader för inventarier för år 2008:

Årets avskrivning för inventarier (NO240, år 2008) 20 000 kr

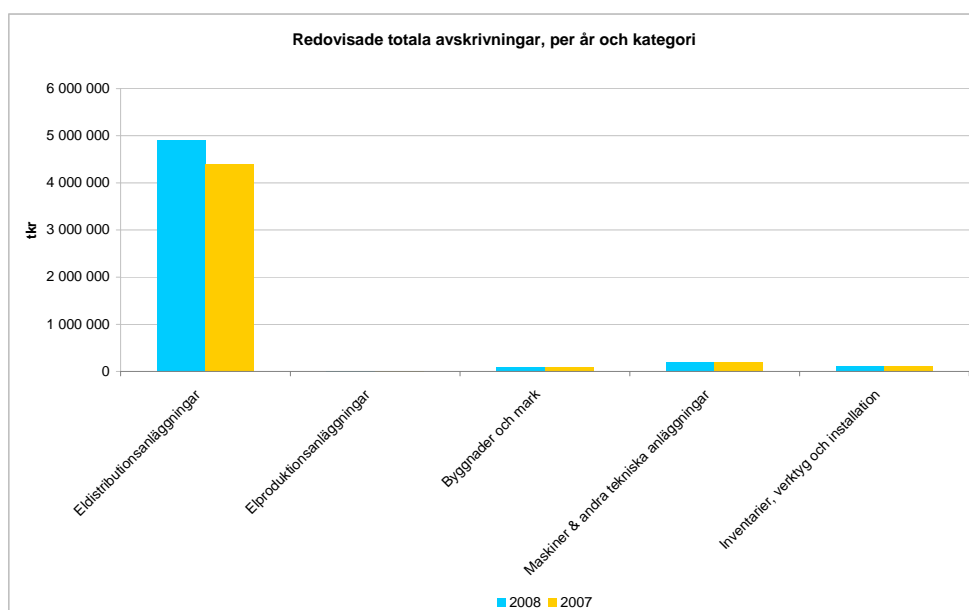
Föregående års redovisat värde (NO500, år 2007) 60 000 kr

Ränta 4 %

Löpande kostnader beräknas då enligt följande:

$$20\,000\text{ kr} + (60\,000\text{ kr} * 4\%) = 22\,400\text{ kr}$$

Figur 5 Totala avskrivningar år 2008 och 2007 fördelade på olika kategorier av anläggningar

Källa: Energimarknadsinspektionen

Ovanstående diagram visar de totala årliga avskrivningarna uppdelade på de olika kategorier av anläggningar som redovisas i årsrapporterna. Det framgår tydligt att den största kategorin är eldistributionsanläggningar som är sådana anläggningar som ska ingå i företagets kapitalbas och därmed utgöra kapitalkostnader.

De tre kategorier som innehåller sådana tillgångar som i normalfallet ingår i reglermässiga löpande kostnader återfinns i årsrapportens poster byggnader och mark, maskiner och andra tekniska anläggningar samt inventarier, verktyg och installation. Avskrivningar avseende dessa tillgångar har under år 2008 för samtliga lokalnätsföretag utgjort 7,6 procent och under år 2007 8,28 procent av de totala avskrivningarna.

4.4.4 Avbrottsersättning för avbrott överstigande tolv timmar

EI:s ställningstagande: Om företaget redovisat avbrottsersättning som en kostnad i resultaträkningen under någon av posterna i avsnitt 4.3 ska avbrottsersättningen särredovisas.

Med avbrottsersättning avses den ersättning som företaget betalar ut till sina kunder pga. av att avbrott i överföringen överstigit tolv timmar. I enlighet med 10 kap. 10 § i ellagen ska dessa kostnader inte ingå i begreppet skäliga kostnader i nätverksamhet utan hållas helt utanför regleringen.

Om företaget redovisat avbrottsersättning som en kostnad under någon av posterna "handelsvaror, övriga externa kostnader, personalkostnader, jämförelsestörande poster eller övriga rörelsekostnader" i resultaträkningen ska avbrottsersättningen särredovisas. På så vis kan avbrottsersättning exkluderas vid beräkning av löpande kostnader för tillsynsperioden. Enligt uppgift från nätföretagen är det vanligaste att avbrottsersättningen nettoredovisas mot intäkterna i resultaträkningen.

4.4.5 Kostnader för överliggande nät mm.

EI:s ställningstagande: Vissa löpande kostnader ska i regleringen betraktas som opåverkbara och dessa kommer att accepteras i sin helhet. Kostnader som EI bedömt som opåverkbara är kostnader för abonnemang till överliggande och angränsande nät samt myndighetsavgifter.

Under första tillsynsperioden avser EI att utöver ovannämnda *hantera* även kostnader för producerad energi för att täcka nätförluster, kostnader inköpt energi för att täcka nätförluster samt kostnader för abonnemang i inmatningspunkt (nätnytkoersättning) som opåverkbara kostnader.

Dessa kostnader/poster ska därför särredovisas och exkluderas ur posterna som omnämns i 4.3. De ska istället prognostiseras och efter tillsynsperioden stämmas av mot verkligt utfall.

EI har i rapporten Förhandsreglering av elnätstariffer - principiella val i viktiga frågor identifierat kostnader för abonnemang till överliggande och angränsande nät samt myndighetsavgifter som opåverkbara kostnader. Kostnader för nätförluster har bedömts vara påverkbara men inte på kort sikt. Med anledning av detta har EI föreslagit att dessa inte ska åsättas något effektiviseringskrav under första tillsynsperioden.

Kostnader för nätförluster avser kostnader för inköp och/eller produktion av energi som är avsedd för att täcka energiförluster som vid överföring uppstår i nätet.

Med kostnader för abonnemang i inmatningspunkt menas kostnader som företaget har för s.k. nätnytkoersättning som elnätsföretaget betalar till småskaliga elproducenter enligt 3 kap. 15 § ellagen.

Med myndighetsavgifter avses avgifter som ska erläggas enligt förordning (1995:1296) om vissa avgifter på elområdet. Dessa avgifter är: elsäkerhets-, nätövervaknings- och elberedskapsavgift.

4.5 Specifika frågor

Under projektens gång, inte minst under piloten, har ett flertal frågeställningar uppkommit om vad som ska betraktas som löpande kostnader i nätverksamhet. Några sådana frågor redovisas i detta avsnitt.

4.5.1 Forskning och utveckling

Företagen har angett att elnätet förändras på grund av ny teknik och nya åtaganden. Med anledning av detta anser företagen att de borde få kostnadstäckning för skäliga kostnader för forskning och utveckling (F o U).

Ett företag som agerar på en avreglerad marknad har kostnader för forskning och utveckling. Hur höga kostnader som tillåts beror på marginalerna i den berörda branschen och ägarnas villighet att tillskjuta medel för sådan verksamhet. Inom ramen för monopolverksamhet uppkommer dock frågan om forskning och utveckling är sådan skälig kostnad som nätföretagen ska få direkt kostnadstäckning för av sina kunder eller om kostnader för forskning och utveckling bör utgöras av sådana medel som tillskjuts av ägarna.

EI gör bedömningen att all verksamhet dvs. även monopolverksamhet har behov av att driva viss forskning och utveckling. Det är å andra sidan inte är rimligt att kunderna ska belastas med höga tariffer för forskning och utveckling. Forskning och utveckling i större skala bör per definition inte utgöra nätverksamhet. Sådan forskning och utveckling bör hanteras som en sidoordnad verksamhet och intäkter och kostnader hanteras separat från nätverksamheten. I mindre omfattning är det dock rimligt att även nätägare får bedriva viss forskning och utveckling. En annan inställning skulle sannolikt leda till att nätverksamheten dräneras på viktiga utvecklingsmöjligheter. I dessa fall bör också kostnaderna få belasta nättarifferna.

Sådan forskning och utveckling som kan bedrivas genom att företaget kan erhålla forskningsmedel bör inte betraktas som forskning och utveckling i mindre skala. Sådan forskning och utvecklingsinsatser ska redovisas utom nätverksamheten. För att EI ska ha en möjlighet att säkerställa att företaget inte lägger oskäligt höga kostnader på forskning och utveckling är det rimligt att företaget i framtiden får särredovisa sina kostnader för forskning och utveckling vid ansökan om en intäktsram. Idag finns inget sådant krav på särredovisning.

Mot bakgrund av att FoU utgör en del av de historiska kostnader som ingår i basären kommer visst utrymme för FoU att ges även för första tillsynsperioden. EI avser att i årsrapporterna fr.o.m. 2010 begära särredovisning av denna post.

4.5.2 Kostnader för mark

Med kostnader för mark avses sådana kostnader som företagen betalar till en annan juridisk eller enskild person för att få placera elnätsanläggningar i eller på dennes fastighet. Här avses t.ex. intrångsersättning och sådana hyresbelopp som

företagen betalar till kommunen för att ha anläggningar (kabel, stationer etc.) i och på kommunens mark.

EI bedömer att sådana kostnader ska hanteras som löpande kostnad.

Expertgruppen har framfört att det kan komma att upplevas som orättvist om företag med hyreskostnader respektive intrångsersättning behandlas olika och att det då blir skillnad i regleringen beroende på hur nätföretaget valt att göra i praktiken. Ett företag som betalat intrångsersättning men inte har några avskrivningar har dock betalat kostnaden för att nyttja ledningen för marken för all framtid. Ett företag som å andra sidan betalar en hyreskostnad gör detta löpande. Denna tas upp till sin faktiska kostnad men åläggs effektiviseringskrav.

EI kan i och för sig hålla med expertgruppen om att det blir vissa skillnader beroende på hur företaget historiskt valt att hantera rådigheten över mark. EI anser dock inte att det föreligger någon omedelbar orättvisa, utan att beskriven metod får anses rimlig.

4.5.3 Smarta mätare

Företagen har framfört att de nya åtaganden om månadsavläsning som började gälla per den 1 juli 2009 har medfört merkostnader som företagen tidigare inte haft. Företagen har fått installera mätare med automatisk mätaravläsning för att uppfylla sin åtagande. Drift och underhållskostnader för dessa nya anläggningar finns därmed inte med vid beräkningen av de löpande kostnaderna m.m.

EI:s generella bedömning är att införandet av månadsmätare samtidigt har medfört vissa kostnadsminskningar för företagen i form av minskade personalkostnader eftersom personal inte längre behöver besöka kunderna för att läsa av mätaarna. En indirekt effekt av månadsavläsning är också att kundtjänsten bör ha kunnat effektiviseras när det finns mer tillgänglig information för kunderna om sin förbrukning. I praktiken har trycket på kundtjänsterna antagligen minskat. Vid en sammanvägd bedömning menar EI att de nya kostnader som uppkommit för hantering av månadsavläsning i stort bör ersätta tidigare kostnader för framförallt manuell avläsning. EI anser därför inte att det finns något behov av att vidta några särskilda åtgärder vid beräkning av löpande kostnader på grund av övergången till månadsvis avläsning.

4.5.4 Företag som helt eller delvis saknar historiska löpande kostnader att redovisa
I de fall elnätsföretaget inte kan uppvisa några historiska kostnader, t.ex. genom att redovisningsenheten är helt ny (dvs. inte utgör del av tidigare redovisningsenhet) kan redovisning inte ske med grund i årsrapporten. I dessa fall får detta uppges i ansökan och en skälig löpande kostnad beräknas i det enskilda fallet.

Om elnätsföretaget istället köpt delar av en eller flera existerande redovisningsenheter finns uppgifterna tillgängliga. I sådana fall bör elnätsföretaget utgå från en rimlig procentsats av den eller de tidigare redovisningsenheternas löpande kostnader. I båda dessa fall rekommenderas företaget att ta kontakt med EI i god tid innan en ansökan om en intäktsram ska lämnas in till EI.

5 Sammanställning av uppgifter för beräkning av löpande kostnader

5.1 Uppgifter för att fastställa de påverkbara kostnader som ska minskas med effektiviseringskrav

Sådana kostnader som elnätsföretaget kan påverka kommer att åsättas ett effektiviseringskrav för att betraktas som skäligen alternativt att sättas till en schablonkostnad. Dessa påverkbara kostnader erhålls genom att följade poster adderas och subtraheras enligt följande.⁵³

Tabell Beräkning av löpande påverkbara kostnader

Löpande kostnader
RR7320 Totalt kostnader för transitering och inköp av kraft
RR73120 Handelsvaror
RR73120 Råvaror och förnödenheter
RR73130 Övriga externa kostnader
RR73140 Personalkostnader
RR73170 Jämförelsestörande poster
RR73180 Övriga rörelsekostnader
Summa löpande kostnader
minus RR 71120 Förändring av lager av produkter i arbete och färdiga varor
minus RR71130 Förändring av pågående arbete för annans räkning
minus RR71140 Aktiverat arbete för egen räkning
minus Avbrottsersättning (se 4.4.4)
minus Producerad energi för att täcka nätförluster
minus Inköpt energi för att täcka nätförluster
minus Kostnader för abonnemang i inmatningspunkt, nätnyttoersättning
minus Abonnemang till överliggande och angränsande nät
minus Myndighetsavgifter
minus Hyres-/leasingkostnader för anläggningar som ingår i kapitalbasen (se 4.4.1 och 4.4.2)
plus Kapitalkostnader som avser anläggningar som inte ingår i kapitalbasen (se 4.4.3)
Löpande påverkbara kostnader (per år)

De närmare metoderna för att beräkna skäligen löpande kostnader med stöd av informationen i tabellen ovan kommer att beskrivas i ytterligare en rapport avseende löpande kostnader.

⁵³ EI kommer att tillhandahålla ett IT-system för inrapportering på EI:s webb. Redovisningen till EI kommer att underlättas genom IT-systemet.

5.2 Undantag – påverkbara kostnader utan effektivisering

De kostnader som av EI bedömts som påverkbara men som under första tillsynsperioden ska hanteras som opåverkbara kostnader är följande:

	2012	2013	2014	2015
TN630450 Kostnad för inköpt energi för att täcka nätförluster				
TN630451 Kostnad för producerad energi för att täcka nätförluster				
TN630500 Kostnader för abonnemang i inmatningspunkt (nätnyttoersättning)				

Ovanstående poster ska prognostiseras och efter tillsynsperioden stämmas av mot verkligt utfall.

5.3 Löpande opåverkbara kostnader

Ett elnätetsföretags opåverkbara löpande kostnader utgörs av sådana kostnader som företaget inte kan påverka. De kostnader som EI identifierat som opåverkbara är kostnader för överliggande nät samt myndighetsavgifter. EI kommer vid beräkning av en löpande opåverkbar kostnad att utgå från den prognos som elnätetsföretaget har lämnat.

	2012	2013	2014	2015
TN630100 Abonnemang till överliggande och angränsande nät				
RR7324 Myndighetsavgifter				

En korrigering av de prognostiserade värdena mot verkligt utfall kommer att ske efter tillsynsperioden.

Nedan beskrivs förslag på hur en kvalificerad prognos för dessa poster kan göras:

- Med kostnader för överliggande nät avses kostnader som nätägaren har för transporttjänster i överliggande nät.

En lämplig prognos av kommande kostnader för det överliggande nätet kan utföras exempelvis genom att höra med koncessionshavaren för det överliggande nätet om eventuella ändringar av avgifter kommer att ske.

- Med myndighetsavgifter avses avgifter enligt förordning (1995:1296) om vissa avgifter på elområdet.

Myndighetsavgifter brukar vara stabila och inte ha stora förändringar från år till år. Om ingen myndighet prognostiserar förändring av dem bör företagen räkna med samma avgift som tidigare år, med hänsyn tagen till förändring av antal kunder inom koncessionsområdet under tillsynsperioden

Avgifterna för kalenderåret 2010 är:

- Elsäkerhetsavgift

Högspänningskund	500 kr
Lågspänningskund	6 kr

- Nätövervakningsavgift

Högspänningskund	600 kr
Lågspänningskund	3 kr

- Elberedskapsavgift

Högspänningskund	2 477 kr
Lågspänningskund	45 kr

EI kommer göra vissa rimlighetsantaganden för att klarlägga att prognoserna är rimliga.

Referenslista

- Energimarknadsinspektionen (EI R2009:09), *Förhandsreglering av elnätsavgifter – principiella val i viktiga frågor*
- Energimarknadsinspektionen (EI R 2009:14), *Bedömning av elnätföretagens nätavgifter 2008*
- Energimarknadsinspektionen, Handbok Årsrapporter, användarhandledning för redovisning av årsrapporter, elnätsverksamhet
- Regeringens proposition (2008/09:141), *Förhandsprövning av nättariffer*
- Regeringens proposition (2001/02:56), *Energimarknader i utveckling – bättre regler och tillsyn*
- Regeringens proposition (1996/97:136), *Ny ellag*
- SOU (2007:99), *Förhandsprövning av nättariffer m.m.*
- SFS (1997:857), *Ellagen*
- SFS (2009:90), *Lag om ändring i ellagen (1997:857)*
- Närings- och teknikutvecklingsverkets författningssamling (1997:1) *Allmänt råd om nätavgifter*
- Närings- och teknikutvecklingsverkets författningssamling (1998:1)
- SFS (1995:1145), *Förordning om redovisning av nätverksamhet*
- SFS (1995:1554), *Årsredovisningslagen*
- SFS (1973:1144), *Ledningsrättslagen*
- Samlingsvolymen 2009, Redovisning
- Sweco (2009), *Reglering av elnätföretagens intäkter - pilotprojekt löpande kostnader*

Bilaga 1

Svensk Energis expertgrupp för operativa kostnader har haft följande sammansättning:

Tomas Malmström	E.ON Elnät Sverige AB
Thorstein Watne	Vattenfall Eldistribution AB
Leif Boström	Fortum Distribution AB
Michael Adgård	Halmstads Energi & Miljö Nät AB
Noona Paatero	Vattenfall Eldistribution AB
Lars Erik Aspling	Sundsvall Elnät AB
Gunilla Magnusson	Arvika Elnät
Herlita Bobadilla Robles	Gävle Energi AB (tom juli 2009)
Mattias Johansson	Dala Nät (t.o.m. augusti 2009)

Referensgruppen med representanter från elnätsföretagen, kundorganisationer och andra myndigheter har haft följande sammansättning:

Jakob Eliasson	Villaägarnas Riksförbund
Björn Galant	Lantbrukarnas Riksförbund
Lars-Åke Gustavsson	E.ON
Jessika Karlsson	Bjärke Energi
Ronald Liljegren	Fortum
Bo Olsson	Vattenfall
Anders Pettersson	Svensk Energi
Joakim Cejje	Konkurrensverket
Thomas Sundqvist	Konkurrensverket
Magnus Olofsson	Elsäkerhetsverket
Mats Mossberg	Svenska Kraftnät
Bo Andersson	Post- och telestyrelsen
Bo Hesselgren	Elrådgivningsbyrå
Stefan Yard	Ekonomihögskola, Lunds Universitet
Jan Bergstrand	Handelshögskolan Stockholm
Mats Bergman	Södertörns Högskola
Math Bollen	STRI AB
Thomas Tangerås	Institutet för näringslivsforskning
Lina Bertling	Chalmers Tekniska Högskola
Jan Samuelsson	Lunds Energi AB

Bilaga 2

Pilot om metod för beräkning av de löpande påverkbara kostnaderna

EI har genom SWECO Energuide AB (dnr 2009–102447) genomfört en pilot avseende beräkning av löpande kostnader. Piloten utfördes under december månad 2009 och 31 företag deltog. 74 procent av deltagande företag har svarat.

Tabell 4 Företag som deltagit i piloten

Arvika Elnät AB	Mjölby Kraftnät AB
Bjärke Energi ek för	Mälarenergi Elnät AB
Björklinge Energi ek för	Näckåns Elnät
Boo Energi ek för	Sevab Nät AB
Eskilstuna Energi & Miljö Elnät AB	Skurups kommun
Falu Elnät AB	Sundsvall Elnät AB
Gävle Energi AB	Vaggeryd Kommuns Elverk
Härnösand Elnät AB	Värnamo Elnät AB
Jukkasjärvi Sockens Belysningsförening upa	Västra Orusts Energitjänst
Jönköping Energinät AB	Växjö Energi Elnät AB
Kalmar Energi Elnät AB	Ålem Elnät
Leksand-Rättvik Elnät AB	Österlen Kraft AB
Linköping Kraftnät AB	Vattenfall distribution AB
Ljusdal Elnät AB	Göteborgs Energi
Luleå Energi Elnät AB	Fortum AB
Mariestad Töreboda Energi AB	

Nedan följer en sammanfattning av uppdraget.

”Föreliggande projektet har genomförts i syfte att utröna hur löpande påverkbara kostnader ska hanteras i den av Energimarknadsinspektionen föreslagna reglermetoden av elnätföretagens framtida intäktsram. Av totalt 31 tillfrågade företag fyllde 19 stycken i rapporteringsmallen och 21 stycken svarade på frågeformuläret. Företagen är av varierande storlek och återspeglar olika typer av organisationsstrukturer. Totalt representerar de deltagande företagen drygt 1,6 miljoner kunder vilket är en betydande del av Sveriges alla elkunder.

Utredningen har visat på en allmänt positiv inställning bland deltagande nätföretag till genomförbarheten av den nya regleringens sätt att beräkna löpande påverkbara och opåverkbara kostnader. Hälften av företagen (54 %) ser inga allvarliga problem med att tillämpa reglermetoden. Den andra hälften (38 %) har ännu ingen åsikt då de inte har hunnit bilda sig en tillräckligt bra uppfattning om hur metoden slår på det egna företagets befintliga redovisning. Man är ännu säkrare på att man

ska kunna göra de efterfrågade uppdelningarna på kapital och löpande kostnader (62 % respektive 31 % ingen åsikt), bara man får tillräckligt med tid till de justeringar som krävs och att myndigheten tillhandahåller skarpare gränsdragningsdefinitioner.

Det kvarstår dock visst arbete med att förtydliga beräkningsgången med tillhörande definitioner för att regleringens sätt att beräkna löpande kostnader ska kunna tillämpas av företagen på avsett sätt. Enbart 20 % av företagen anser att befintlig Årsrapport är tillräcklig underlag för den nya redovisningen. Här finns dock en stor andel företag som valt att inte ha någon åsikt (43 %) beroende på att de inte känner att de hunnit tränga igenom hur det slår på den befintliga redovisningen. Som svar på en annan fråga om uppdelning i processer framgår det tydligt att nästan hälften (43 %) insett att det blir svårt att med befintligt redovisning göra de uppdelningar som önskas i den nya redovisningen på ett entydigt sätt även om man redan idag har likartade indelningar internt i företagen.

En ny arbetsprocess behöver upprättas hos de flesta företagen för att göra de justeringar i befintlig redovisning som krävs till rapporteringen för hela den nya regleringen, både kapital och löpande kostnader. Detta kommer att medföra en engångskostnad som i denna pilotstudie angivits ligga i intervallet 20 kkr som minst och 4000 kkr som mest. I medeltal anser företagen att den återkommande kostnaden för rapporteringen kommer att sjunka till 57 % av förstagångskostnaden. Motsvarande värde för de som rapporterat eller återgivit hur de kalkylerat, alternativt resonerat när siffran angavs, ligger kostnaden på ca 30% av förstagångskostnaden. Detta medför att det är viktigt att regelverket hålls relativt konstant över tiden eftersom det kommer medföra ytterligare engångskostnader för att korrigera för ändringarna.

Sammantaget kan man säga att företagen i piloten anser att det är fullt möjligt att göra de uppdelningar i kapital och löpande kostnader som regleringen bygger på. De flesta ser dock att en stor arbetsinsats behöver utföras inför den första ansökan som bygger på historiska värden. I rapporten tas några områden upp som skapat osäkerhet bland de deltagande företagen. De förslag som ges ska ses som ett inspel för att finna den slutgiltiga lösningen, alternativt en väg till en acceptabel lösning. Det är först när nätföretagen genomfört några beräkningsomgångar av sina löpande påverkbara kostnader som alla detaljfrågor har blivit synliga. Det är också först när frågeställning blir aktuell som den kan få sin slutliga lösning. Instruktionen/manualen för hur den påverkbara löpande kostnaden ska beräknas är en iterativ process över tiden.”⁵⁴

Pilot på webbsida

En pilotstudie (dnr 2009–102447) har också genomförts på webben där informationen om piloten och alla mallar för beräkning av löpande påverkbara kostnader publicerades på EI:s hemsida (www.ei.se). På hemsidan uppmanades företagen att delta i den passiva piloten och återkomma till EI med synpunkter. Företagen behövde inte skicka ifyllda mallar till EI, men de kunde se hur en löpande kostnad skulle kunna beräknas. Företagen ombads att återkoppla till EI om metoden var

⁵⁴ Rapport, Sweco, Reglering av elnätsföretagens intäkter – pilotprojekt löpande kostnader

applicerbar eller ej och på det sättet se om mallarna eller instruktionerna skulle behöva förändras.

Inget företag återkom till EI via brev. EI har dock vid löpande kontakt med företagen fått uppfattningen att en hel del företag tagit tillfälle att prova på att beräkna en löpande kostnad utifrån instruktionen och mallarna.

Kungsgatan 43
Box 155
631 03 Eskilstuna
Tel 016-16 27 00
www.ei.se